

Kartläggning av svenska polisens narkotikabekämpning

Rapport 23, 2007

**Stefan Holgersson
Polishögskolan**

I regeringens narkotikapolitiska handlingsplan för åren 2002–2005 betonades särskilt vikten av forskning på flera områden. Dessutom framhölls betydelsen av att sprida och tillämpa forskningsresultat.

I vår aktionsplan har vi avsatt 42 miljoner kronor i en särskild forskningssatsning och vi har utöver detta finansierat ett flertal studier och kartläggningar. Sammantaget har vi genomfört den största satsningen på svensk narkotikaforskning genom tiderna.

I denna serie presenterar vi ett antal rapporter som är resultatet av denna satsning. Mobilisering mot narkotika har helt eller delvis möjliggjort att dessa studier genomförts. Författarna svarar för tolkningar och slutsatser i de presentationer som redovisas.

Rapportserien vänder sig till yrkesverksamma, beslutsfattare och andra som är intresserade av att få nya och djupare kunskaper inom narkotikapolitikens olika områden.

Björn Fries

Nationell narkotikapolitisk samordnare

Kartläggning av svenska polisens narkotikabekämpning

Förord

Denna forskningsstudie är initierad och finansierad av Mobilisering mot narkotika. Den har bedrivits av personer knutna till Polishögskolans vidareutbildning i Stockholm.

Fil dr Stefan Holgersson har lett studien och fil dr Lars Dolmén, polisaspirant Linda Axelsson, polisstudent Camilla Grims, polisstudent Karl Alexandersson, polisstudent Richard Berg, poliskommissarie Lars Andersson samt professor Johannes Knutsson har i olika omfattning varit involverade i studien.

Studien påbörjades i juni 2006 och avslutades mars 2007.

Innehåll

1. SAMMANFATTNING	7
2. OM FORSKNINGSTUDIEN	9
2.1 Bakgrund	9
2.2 Polisens roll	11
2.3 Syfte med studien	12
2.4 Vald forskningsstrategi för att behandla studiens frågeställningar	14
2.4.1 Intervjuer beträffande hur många poliser och i vilken utsträckning dessa ägnar sig åt bekämpning av narkotikabrott	15
2.4.2 Intervjuer med en fokusering på hur narkotikabekämpningen fungerar	17
2.4.3 Deltagande observationer i ingripandeverksamheten	18
2.5 Redovisning av resultat	19
3. RESULTAT	21
3.1 Personal inriktade på narkotikabrottsbekämpning	21
3.2 Övrig arbetstid som läggs ned på narkotikabrottsbekämpning	22
3.3 Faktorer som har en påverkan på narkotikabrottsbekämpningen	25
3.3.1 Hög fokusering på kvantitativ styrning och nyckeltal	25
3.3.2 Vikten av att presentera ett bra resultat	36
3.3.3 Konsekvenser av centraliseringar	42
3.3.4 Omständliga rutiner	48
REFERENSER	51

1. Sammanfattning

De poliser inom det svenska polisväsendet som helt eller till stor del är inriktade på narkotikabrottsbekämpning lägger ner 922 775 timmar per år på denna arbetsupp- gift. Det motsvarar 615 årsarbetskrafter. Av dessa årsarbetskrafter är det 200 poliser som uteslutande arbetar med narkotikabrottsbekämpning.

Förutom ovanstående poliser har de poliser som ingår i ingripandeverksamheten en stor betydelse för att narkotikabrott upptäcks. En polis som tjänstgör i ingripandeverksamheten lägger i genomsnitt ner 4.2 procent av sin arbetstid på narkotikabrott. Ungefär hälften av dessa drygt fyra procent utgörs av aktiviteter för att försöka upp- täcka ett sådant brott och en fjärdedel åtgår till avrapportering.

Antalet narkotikabrott har ökat mycket de senaste åren. Den stora ökningen av narkotikabrott kan förklaras med att antalet ringa brott, eget bruk, har ökat kraftigt. Det är vanligt att samma personer tas in åtskilliga gånger under ett år och att det rör sig om etablerade missbrukare. I normalfallet leder dessa ringa narkotikabrott till åtalsunderlåtelse eller böter, där missbrukarna saknar ekonomiska medel för att betala dessa böter. Det upprättas dessutom sällan LVM-anmälningar, främst bero- ende på omständliga avrapporteringsrutiner i kombination med att polispersonal upplever att det inte är någon idé att skriva en LVM-anmälan.

Om det finns en strategi bakom ett ingripande kan det ändå vara meningsfullt att utsätta en etablerad missbrukare för en kroppsvisitation. Sådana kontroller kan få till följd att narkotikahandlingen försvåras och koncentreras till nätverk med högre ålder och att den sker mer dolt. Det gör narkotikan mer svårtillgänglig för yngre personer och därigenom ökar chansen att färre individer rekryteras till missbruk och att narkotikadebuten kan förskjutas upp i åldrarna.

I dagsläget finns det dock sällan någon sådan bakomliggande strategi när etablerade missbrukare blir föremål för en kroppsbesiktning, utan individer tas vanligen mer eller mindre slumpmässigt in för kroppsbesiktningar. En bidragande orsak till detta är att polisens resultatuppföljning har ett högt fokus på nyckeltal och kvantitativa produktionsmål, där kvaliteten inte synliggörs.

Information från IT-system spelar en central roll när det gäller att ligga till grund för redovisningen av kvantitativa produktionsresultat inom polisen. Det är lätt att ta ut data från IT-system som ger intrycket av att vara precisa och rättvisande, trots att denna information kan vara svårtolkad, missvisande eller direkt felaktig. Om en organisationsenhet bara ser till att ha bra produktionsresultat så finns goda möjlig- heter att slippa kritik, trots att dessa produktionsresultatet säger väldigt lite om hur verksamheten i realiteten fungerar. Det ligger därför i farans riktning att det blir vik- tigare att kunna uppvisa ett högt produktionsresultat än att inrikta sig på att angripa narkotikabrottsligheten på ett effektivt sätt, bl.a. att försöka minimera nyrekrytering. Att individer tas in för kroppsbesiktning bara för att det skall gå att uppvisa ett bra statistiskt resultat är särskilt tydligt på vissa orter.

I gränslandet mellan län och på andra platser med en låg polisenärvaro har miss- brukare i vissa fall etablerat sig. De kan verka där relativt ostört och det har uppstått mer eller mindre fristäder för narkotikaanvändning, vilket gynnar missbruk. I många fall innebär dessa etableringar mycket problem för andra boende i området.

Den centraliseringsvåg som genomsyrat senaste årens omorganisationer inom polisen, bl.a. tillskapandet av stora länskommunikationscentraler har påverkat narkotikabrottsbekämpningen i negativa riktning genom att kontakten med medborgare har försämrats. Nedlagda polisstationer och arrestlokaler har dessutom inneburit en omfattande restid för poliser som tjänstgör i ingripandeverksamheten.

Omständliga rutiner är en annan faktor som påverkar bl.a. narkotikabrottsbekämpningen i negativ riktning genom att polispersonal blir tvingade att sitta inne istället för att engagera sig i aktiviteter ute. Även utredningspersonalens arbete blir lidande på grund av omständliga rutiner. Genom att förbättra nuvarande rutiner kan resurser frigöras till narkotikabekämpning, utan att andra verksamhetsgrenar blir lidande. För att åstadkomma mer betydande förändringar krävs beslut utanför polisorganisationen.

2. Om forskningsstudien

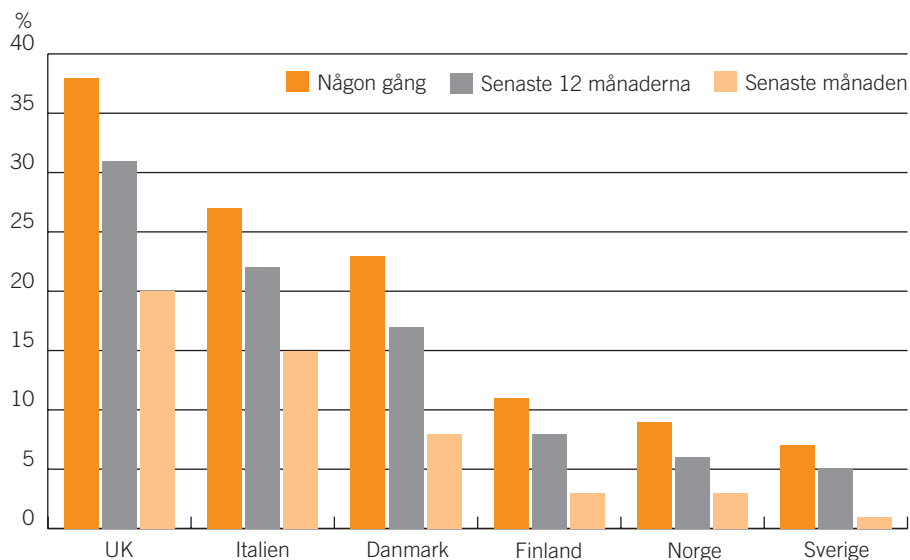
2.1 Bakgrund

Olika länder har valt olika strategier för att angripa narkotikaproblematiken. I vissa länder har en begränsad legalisering ansetts vara en lämplig lösning. I Sverige däremot är målsättningen att agera på bred front mot bruket av narkotika, där skilda organisationer, på central, regional och lokal nivå, ansvarar för att begränsa tillgången på och användningen av narkotika.

I den internationellt sett hårda linje gentemot narkotikabruk som Sverige har valt, där till och med missbruket är kriminaliserat och beivras, blir givetvis polisens narkotikabekämpande verksamhet av central betydelse för hur denna strategi skall lyckas. Polisen kan skapa ett tryck som gör att missbruket blir mindre än det annars skulle ha blivit genom att tillgängligheten på narkotika begränsas¹. Flera studier² som gjorts har indikerat att bruket och tillgängligheten på narkotika är lägre i Sverige jämfört med andra länder.

I den s.k. ESPAD-undersökningen³ har skolungdomar i åldern 15–16 år från olika länder tillfrågats bland annat om erfarenhet av narkotiska medel. Studien visar bland annat att svenska ungdomar i jämförelse med ungdomar från de övriga nordiska länderna redovisar lägst andel med erfarenhet av hasch. Nivåerna är klart lägre i jämförelse med länder som har en utpräglad tillåtande hållning gentemot så kallade ”soft drugs”, exempelvis Italien och Storbritannien (se diagram 1).

Diagram 1 Andelen (%) 15-åringar som brukat hasch (Espad, 2003)

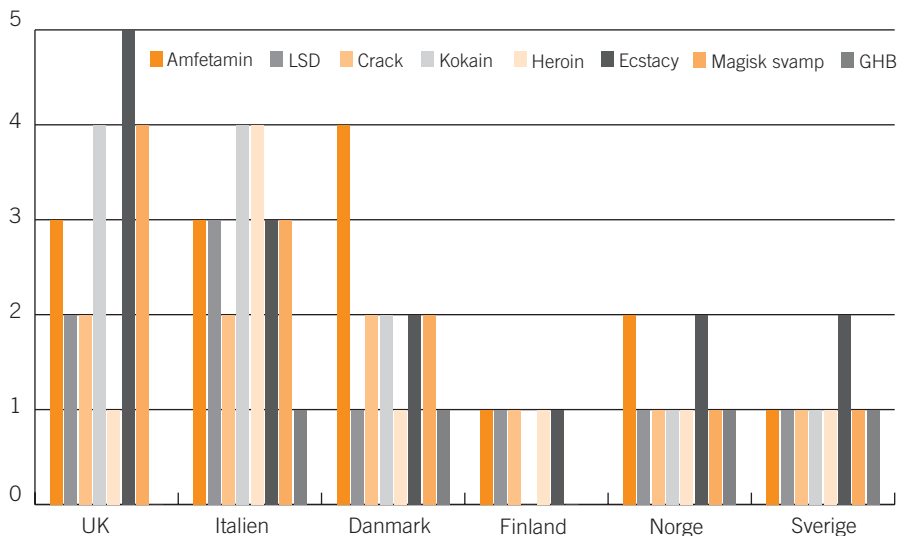
¹ Se Knutsson, 1999 och Kühnhorn m.fl. 1996

² Se t.ex. Espad, 2003; CAN, 2006

³ Hibell m.fl., 2004

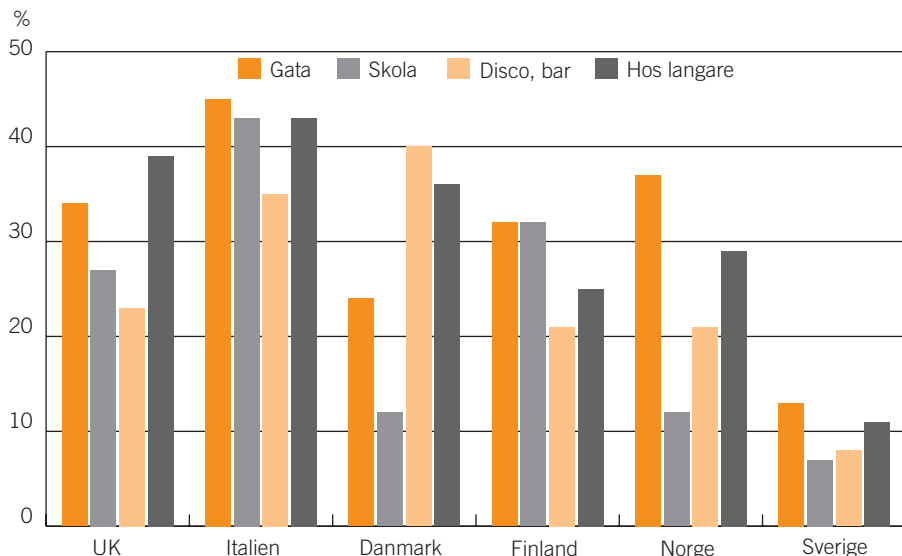
Förhållandet gäller även erfarenheter av andra droger än hasch. Finland, Norge och Sverige skiljer ut sig, medan ungdomar från Danmark och framförallt Italien och Storbritannien i större utsträckning har brukat andra droger (se diagram 2).

Diagram 2 **Ungdomars erfarenhet av annan drog än hasch (Espad, 2003)**

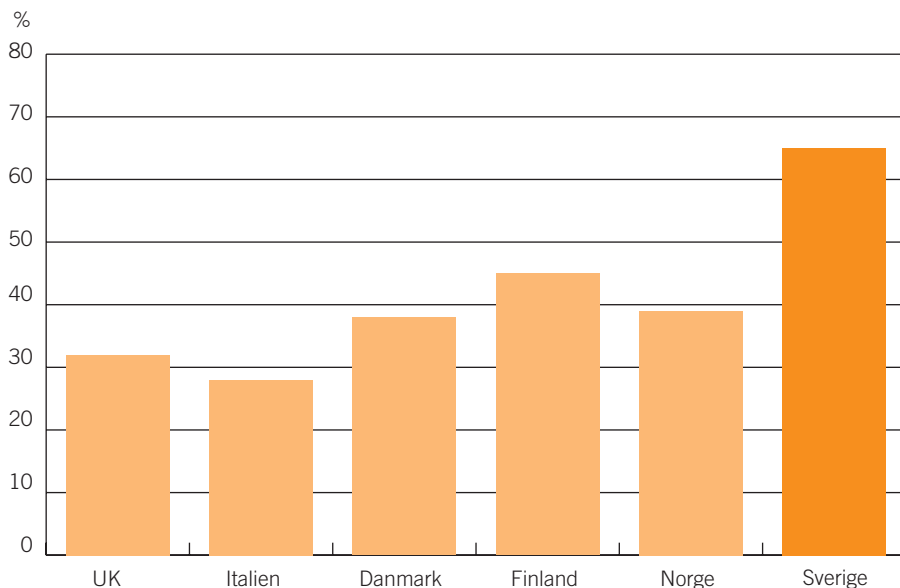
När det gäller ungdomarnas uppfattning om hur lättillgänglig narkotikan är skiljer sig de svenska ungdomarna klart ut sig. Avsevärt färre uppger att de har kännedom om platser där de lätt kan få tag i hasch jämfört med ungdomar från andra länder (se diagram 3).

Diagram 3 **Platser där hasch lätt kan köpas**

Närmare två tredjedelar av de svenska ungdomarna känner inte till någon plats där de enkelt kan få tag i hasch (se diagram 4).

Diagram 4 Andelen ungdomar som *inte* känner till en plats där hasch lätt kan köpas (Espad, 2003)

Ovanstående fyra diagram pekar på att Sverige har en särskild drogsituation i jämförelse med många andra västeuropeiska länder. Det illustrerar utgångspunkterna för den här studien.

2.2 Polisens roll

Polisens centrala roll när det gäller narkotikabekämpning gör att det blir viktigt att ha kunskap om hur denna verksamhetsgren fungerar. Det är för det första intressant att veta hur mycket arbetstid som det svenska polisväsendet lägger ned på att uppdaga narkotikabrott.

I polisens årsredovisning för 2004 och 2005⁴ framgår hur mycket arbetstid som avsattes för arbete med narkotikabrott. Under 2005 redovisades drygt 351 000 timmar, motsvarande 234 årsarbetskrafter, inom resultatområdet brottsförebyggande verksamhet, narkotikabrott, vilket var en minskning med fyra procent jämfört med 2004. Även antalet resurstimmar rörande utredning av narkotikabrott minskade under 2005 jämfört med 2004. Under 2005 redovisades en arbetstid motsvarande 722 årsarbetskrafter inom detta resultatområde. Det var en minskning med drygt fem procent jämfört med år 2004. Under 2005 bokfördes således en arbetstid motsvarande 956 årsarbetskrafter för arbete med narkotikabrott.

⁴ I polisens årsredovisning för 2006 redovisas trafikbrott och narkotikabrott tillsammans i en kategori kallad brottsområde 2

Inom polisen har man valt att redovisa den tjänstgöringstid som avsätts för arbete med narkotikabrott oavsett vilken personalkategori som utför arbetsuppgiften. Till grund för dessa uppgifter ligger en tidsredovisning som utförs inom polisen. Det finns indikationer på att det kan vara problematiskt att använda sig av dessa siffror:

"...vilket kan tyda på... att resursinsatserna har redovisats inom andra brottstyper ... eller att åtgärderna och resursinsatserna inte har dokumenterats."⁵

Flera forskare⁶ har ifrågasatt tillförlitligheten i systemet med tidsredovisning. Kvaliteten på siffrorna har varit svårt att säkerställa. Riksrevisionsverket⁷ har också lyft fram problemet med tidsredovisningen. Framförallt pekas på personalens bristande motivation och svårigheten att göra en riktig kodning, vilket riskerar att siffrorna blir missvisande.

Det finns av den anledningen ett behov av att ta fram ett alternativ till tidsredovisningen som beskriver hur mycket arbetstid som avsätts på den narkotikabekämpande verksamheten.

Ett annat förhållande av intresse är att veta vad den nedlagda arbetstiden resulterar i samt att få kännedom om olika faktorer inom polisorganisationen som har betydelse för den narkotikabekämpande verksamheten. I polisens årsredovisning, har antalet upptäckta narkotikabrott en central roll för att beskriva hur den narkotikabrottsbekämpande verksamheten fungerar. Även i detta fall finns ett behov att anlägga ett alternativt perspektiv för att underlätta en bedömning av hur denna verksamhetsgren fungerar och hur den kan utvecklas.

2.3 Syfte med studien

Studiens huvudsakliga syfte är att den skall bidra till en givande dialog kring polisens narkotikabrottsbekämpande verksamhet. Hur den narkotikabrottsbekämpande verksamheten prioriteras är en viktig fråga i detta sammanhang.

Det framfördes i början av detta forskningsprojekt att det existerar ett stort behov av att ta reda på antalet narkotikapoliser i Sverige. Anledningen var att det påtalades att just narkotikapoliserna har en stor betydelse för den svenska narkotikabrottsbekämpningen. I polisens årsredovisning framgår dock inte hur många narkotikapoliser det finns i landet. Inledningsvis ställdes därför följande forskningsfråga upp:

– Hur många narkotikapoliser finns det i Sverige?

För att kunna svara på ovanstående frågeställning fanns det till att börja med ett behov av att analysera begreppet narkotikapolis. En möjlighet var att definiera en narkotikapolis som en polis som arbetar på en narkotikarotel. Med en sådan definition hade det gått relativt snabbt att genomföra studien, men å andra sidan hade det

---

⁵ Polisens årsredovisning 2005

⁶ Johansson, 1992; Smångs, 1993; Holgersson, 2005

⁷ RRV 1996; 2000

varit svårt att använda resultatet för en givande diskussion kring polisorganisationens prioriteringar av narkotikabrottsbekämpningen. Anledningen är att det finns många poliser som i stor utsträckning arbetar med att försöka upptäcka narkotikabrott, utan att de tillhör en narkotikarotel.

Av nämnda anledning kunde därför inte undersökningen begränsas till att enbart omfatta poliser som arbetar vid narkotikarotlar. Dessutom fanns det indikationer på att vissa poliser som formellt sett tillhör en narkotikarotel inte alls kan ägna sig åt denna verksamhet till hundra procent.

Det kan antas att en person som är specialiserad på en arbetsuppgift blir mer skicklig i jämförelse med de som också ägnar sig åt andra arbetsuppgifter. Att enbart redovisa den arbetstid som det svenska polisväsendet avdelar för narkotikabrottsbekämpning omräknat i årsarbetskrafter skulle inte tydliggöra dessa kvalitativa aspekter. Det fanns ett behov av att göra en uppdelning i hur hög grad olika poliser ägnar sig åt narkotikabrottsbekämpning. Den inledande frågan omformulerades därför till tre frågor:

- Hur många poliser i landet arbetar enbart med narkotikabrott?
- Hur många poliser i landet arbetar i huvudsak (>75%) med narkotikabrott?
- Hur många poliser i landet arbetar i stor (>40%) utsträckning enbart med narkotikabrott?

De flesta poliser kommer på något sätt i kontakt med narkotika, men ovanstående frågor syftar till en kartläggning av den personal som till stor del är inriktade på narkotikabrottsbekämpning. En stor del av de initierade narkotikabrotten upptäcks dock av personal tillhörande ingripandeverksamheten⁸. Av den anledningen bestämdes att studien även skulle innefatta denna personalgrupp. De tre ovanstående frågorna kompletterades således med en fjärde fråga:

- Hur stor andel av arbetstiden lägger poliser tillhörande ingripandeverksamheten ned på att arbeta med narkotikabrott?

Prioriteringen inom polisen av hur mycket resurser som avdelas för arbete med narkotikabrott har givetvis en direkt inverkan på polisens arbete med att bekämpa narkotikabrott. Men det finns andra prioriteringar och former av styrning inom polisen där påverkan är av en mer indirekt art på nyss nämnda verksamhetsfält. Denna typ av påverkan kan dock ha en mycket stor betydelse för hur den narkotikabekämpande verksamheten fungerar⁹. Av den anledningen fanns skäl att lyfta fram olika faktorer i polisorganisationen som påverkar den narkotikabekämpande verksamheten. En femte forskningsfråga identifierades därför:

---

⁸ Även bl.a. kallad uttryckningstjänst och ordningspolitjänst

⁹ Holgersson, 2005

– Vilka faktorer inom polisen påverkar den narkotikabekämpande verksamheten?

Redovisningen av hur många poliser som är inriktade på narkotikabrottsbekämpning och hur stor andel av arbetstiden som poliser tillhörande ingripandeverksamheten lägger på narkotikabrottsbekämpning kan hållas kort. För att svara på den femte frågan krävs däremot mer ingående förklaringar och exemplifieringar. Av den anledningen kommer den största delen av rapporten att behandla den sista frågan.

Ett syfte med undersökningen har även varit att redan under denna studie genomföra ett förberedande arbete för en kommande studie med en inriktning på exemplifieringar av olika former av narkotikabekämpande aktiviteter inom det svenska polisväsendet. Den förberedande aktiviteten kommer dock inte generera några närmare beskrivningar i denna rapport.

2.4 Vald forskningsstrategi för att behandla studiens frågeställningar

Ett möjligt tillvägagångssätt för att svara på de formulerade frågorna var att undersöka några slumpvis utvalda län. Dessa kartläggningar kunde sedan ligga till grund för en uppskattning av omfattningen på narkotikabrottsbekämpningen i övriga län.

Det fanns dock ett starkt önskemål om att kartläggningen skulle genomföras i samtliga län. Detta för att skapa högsta möjliga kvalitet och trovärdighet. Av samma anledning bedömdes det också som eftersträvansvärt med en hög grad av triangulering som möjliggjorde att uppgifter kunde kontrolleras, verifieras och analyseras ur flera olika infallsvinklar.

Studien har därför innefattat:

- 1) Intervjuer om hur många poliser och i vilken utsträckning dessa ägnar sig åt bekämpning av narkotikabrott.
- 2) Intervjuer med en fokusering på hur narkotikabekämpningen fungerar.
- 3) Deltagande observation i ingripandeverksamheten.
- 4) Källstudier i olika former, bl.a. insamling av data som berör narkotikamissbrukets omfattning och t.ex. brottsstatistik och genomförda tvångsåtgärder i visst område.
- 5) Fortlöpande forskningsmetodologiska diskussioner och redovisningar för att därigenom hela tiden kritiskt granska studiens datainsamling och analys.

På nästföljande sidor kommer det ske en fördjupad redogörelse för de tre först nämnda punkterna.

2.4.1 Intervjuer beträffande hur många poliser och i vilken utsträckning dessa ägnar sig åt bekämpning av narkotikabrott

Kartlägningsarbetet lades upp på så sätt att fem polisstudenter skulle utföra telefonintervjuer och få kontinuerlig handledning av projektledaren under studien. Respektive student tilldelades ansvarsområden som innefattade ett eller flera län.

Urvalet av vilka individer som skulle intervjuas skedde på olika sätt. Till att börja med erhöll studenterna en eller flera kontaktpersoner i respektive län. Dessa hade informerats om studiens syfte och motiverats att medverka. Det fanns också ett annat tillvägagångssätt för att välja ut intervjupersoner. Genom att bl.a. studera kartor och polisens interna telefonkatalog fann studenterna ett behov att undersöka eventuell narkotikabrottsbekämpning i viss ort eller på viss enhet. Syftet var att åstadkomma en så heltäckande informationsinhämtning som möjligt. Intervjuer ledde i normalfallet till att studenterna fick tips om och hjälp med att få andra personer att ställa upp på ytterligare intervjuer. På så sätt växte en kartbild sakta fram på hur narkotikabrottsbekämpningen såg ut i respektive län.

Inriktningen på intervjuerna var för det första, rörande den enhet som den intervjuade var placerad på och/eller ansvarade för, att kartlägga hur många poliser och i vilken utsträckning dessa ägnar sig åt narkotikabrottsbekämpning. Den andra målsättningen var att ta reda på om den intervjuade kände till om det bedrevs arbete inriktat mot narkotikabrottslighet av någon annan enhet eller av någon eller några enskilda individer. Om möjligt skulle den intervjuade ange hur många och i vilken utsträckning dessa i sådana fall ägnar sig åt denna verksamhet. Detta tillvägagångssätt gjorde att det gick att jämföra olika utsagor.

Projektledaren informerades om vilka personer som intervjuats och vad som framkommit vid intervjuerna. Utifrån dessa uppgifter i kombination med information som projektledaren erhöll i samband med deltagande observation i respektive län och genom den inblick och det kontaktnät som han har sedan tidigare fältstudier gjordes en bedömning om det fanns behov av ytterligare intervjuer i länet. I de fall en enhets storlek och andelen tid som ägnades åt narkotika inte var samstämmig mellan olika källor fanns ett behov att studera ett förhållande ännu mer i detalj.

Studenternas bemöttes på det hela taget bra och de som intervjuats verkar oftast ha försökt att lämna så korrekta uppgifter som möjligt. Kanske beroende på att studenterna i sin roll som kommande kollegor hade lätt att accepteras, samtidigt som de, med tanke på deras position i organisationen, inte ansågs utgöra något hot. Projektledaren informerade inte studenterna om vad han visste om narkotikabekämpningen i länen. Studenternas arbete hade givetvis underlättats och gått snabbare om projektledaren hade delat med sig av denna information i ett tidigt skede. Anledningen till att så inte skedde var att det fanns ett behov av att få en indikation på kvaliteten på studenternas arbete. Missade student t.ex. att redovisa viss individ i ett län som projektledaren visste var inriktade på narkotikabekämpning fanns det anledning att misstänka att student även missat andra uppgifter. I de fall som detta inträffade fick student direktiv om att det fanns ett behov av att fortsätta med studierna i detta län.

Med ett liknande syfte, d.v.s. för att åstadkomma en så samstämmig bedömningsmall som möjligt, fick studenter kontrollfrågor i samband med att de redovisade intervjuer för projektledare. Om det visade sig att en student inte kunde svara riktigt klart på ett förhållande fick studenten genomföra kompletterade intervjuer. Behovet av handledning och styrning var störst i början av studien. Studenternas

bristande erfarenheter av polisorganisationen gjorde att de till att börja med inte tänkte på att ställa vissa frågor och att de inte hade klart för sig vilka befattningshavare som var lämpligt att intervjua i ett län. Vartefter denna kunskap ökade så gick kartlägningsarbetet smidigare.

I slutändan var det bara i ett län där det var problematiskt att genomföra kartläggning. Detta på grund av att befattningshavare var ovilliga att medverka när student ringde och att de som student lämnade meddelande till inte hörde av sig. Projektledaren genomförde därför själv intervjuer i detta län. Beroende på en hög arbetsbelastning på studenterna genomförde projektledaren intervjuer rörande bemaningsfrågor i fem ytterligare län samt på rikskriminalpolisen, som från början inte var tänkt att innefattas i studien.

Redan innan intervjuerna skulle påbörjas fanns indikationer på att antalet narkotikapoliser och hur mycket tid de ägnar åt narkotikabrottslighet fluktuerar över tiden. Det rör sig dels om att individer t.ex. gör FN-tjänst, är barnlediga och byter tjänst, vilket påverkar hur många personer som för tillfället tjänstgör på en enhet. Dels inträffar olika händelser och brott som gör att narkotikapoliserna tas i anspråk till annan verksamhet än att bekämpa narkotikabrottslighet, exempelvis vid resurskrävande spaningsmord och grova rån.

Att fastställa hur många narkotikapoliser det fanns inom det svenska polisväsendet ett specifikt datum och hur stor andel av arbetstiden som de ägnar sig åt narkotikabrottslighet var därmed förenat med flera svårigheter. Det första problemet var att välja ut ett datum som gav ett rättvisande resultat. Det andra att ta reda på både hur många narkotikapoliser det fanns just vid denna tidpunkt och hur arbetsfördelningen såg ut just då.

För att undersökningen skulle spegla verkligheten i så stor utsträckning som möjligt valdes därför att försöka fastställa den genomsnittliga numerären det senaste året, om det inte var så att enhet nyligen varit föremål för en omorganisation eller fått en förändring i antalet tjänster.

Med ovanstående bedömningsmall betyder det att om en enhet på papperet skulle ha sex poliser, och man under första halvåret var sex poliser, men under andra halvåret, beroende på personalomsättning, fyra poliser, noterades siffran fem som antalet tjänstgörande narkotikapoliser. Om en enhet hade fyra poliser, men att det beslutades att enheten skulle ha sex tjänster som också tillsattes innan avslutningen på denna studie, bokfördes att det på enhet tjänstgör sex narkotikapoliser. Huvuddelen av intervjuerna genomfördes under senare delen av hösten 2006. Det betyder att studien främst återspeglar hur många narkotikapoliser som fanns i landet under denna period. Men intervjuer har både genomförts innan och efter denna period. Bemaningsfrågorna omfattar därför perioden juli 2005 till februari 2007.

De intervjuade fick också frågan om hur mycket tid som narkotikapoliserna i normalfallet ägnar sig åt narkotikabrott med hänsyn taget till sommarmånaderna, jul- och nyårshelgerna samt om det varit några större händelse som tagit onormalt mycket resurser i anspråk det senaste året. Bägge faktorerna vägdes sedan in i bedömningen. Ett exempel: intervjuer ger vid handen att poliserna på en enhet i normalfallet ägnar cirka åttio procent åt narkotika och resterande del åt annan brottslighet. Under det senaste året har man dock varit tvungen att engagera sig i ett allvarligt brott, vilket resulterade att man inte jobbade alls med narkotikabrott under tre månader. Den faktiska arbetstiden rörande arbete med narkotikabrott hamnar då under sjuttiofem procent. Det är därmed denna siffra som bokförs i undersök-

ningen. För de flesta län har de som intervjuats yttrat sig över perioden hösten 2005 till hösten 2006, även om mätperioden innehåller datum från juli 2005 till februari 2007 beroende på att intervjuerna har hållits vid olika tillfällen.

I och med ovanstående tillvägagångssätt görs bedömningen att det framtagna resultatet någorlunda väl kan spegla det faktiska förhållandet, utan att för den delen göra anspråk på att siffrorna skulle vara exakta.

2.4.2 Intervjuer med en fokusering på hur narkotikabekämpningen fungerar

Telefonintervjuerna beträffande hur många poliser och i vilken utsträckning dessa ägnar sig åt bekämpning av narkotikabrott genererade en mängd sidoinformation eftersom de intervjuade ofta hade annan information som de ville framföra. Studenterna noterade information som de uppfattade vara relevant för studien. Sidoinformationen kunde resultera i att student kände ett behov av att ställa följdfrågor.

Olika faktorer, vilka haft en koppling till narkotikabrottsbekämpningen, som studenterna på annat sätt kommit i kontakt med, t.ex. under SAO (praktik på myndigheter), har också redovisats till projektledaren.

Projektledaren genomförde ett stort antal intervjuer med personer som denne av olika anledningar träffade i samband med besök på respektive myndighet. Intervjuerna hade formen av informella samtal, där de intervjuade hade stor frihet att ta upp förhållanden som de ansåg vara viktigt att lyfta fram.

Vid intervjuer av narkotikapoliser framkommer det att dessa tycker att det är för lite personal som arbetar med narkotikabrott. Det är inte förvånande med tanke på deras engagemang:

"Vi ser bara knarkbekämpningen som det viktiga. Alla har telefonerna igång hemma, även när man är ledig. Det kanske är svårt för andra och förstå hur engagerade vi är."

Men polisorganisationen utsätts för en mängd andra krav som också måste tillgodoses. Det bedömdes att det fanns en risk att individer som själva ingick i en enhet som i hög grad var involverad i narkotikabrottsbekämpning bl.a. skulle framföra att verksamheten inte fungerade och att det fanns ett behov av ökade resurser oavsett hur stora resurserna var. Av den anledningen genomfördes också alltid intervjuer i respektive län med personal vars specialintresse inte var narkotikabekämpning.

Under analysfasen gick projektledaren igenom den information som framkommit under intervjuerna och relaterade dessa uppgifter till empiri som framkommit i tidigare studier. De förhållanden som framkommit i intervjuerna var till stora delar redan välkända av projektledaren och resultatet av intervjuerna innebar således många gånger bara fler exemplifieringar på de fenomen som har analyserats och kategoriserats tidigare¹⁰. Möjligheten att använda sig av och bygga vidare på tidigare insamlad empiri och analys har därför nyttjats.

---

¹⁰ Holgersson, 2005

2.4.3 Deltagande observationer i ingripandeverksamheten

För att besvara frågeställningen rörande hur stor andel av arbetstiden som poliser i ingripandeverksamheten lägger ned på narkotikabrott genomfördes tidsstudier under deltagande observation. Målsättningen var inte att få fram hur fördelningen av arbetstiden såg ut i respektive län, utan undersökningen gällde en kartläggning av ingripandeverksamheten rörande det svenska polisväsendet som helhet.

Om studien skulle genomföras på så sätt att den möjliggjorde en rättvisande jämförelse mellan olika län hade parallella tidsstudier behövt genomföras samtidigt i ett stort antal orter. Arbetsbelastningen är nämligen inte jämnt fördelad vare sig över dygnet, veckan eller året som helhet. Att t.ex. jämföra ett kvällspass under en lönehelg med en tisdag förmiddag, eller att likställa en sommarmånad med en vintermånad är inte rättvisande. Särskilt inte gällande orter som Visby och Halmstad.

Inom studiens ramar var det inte möjligt att genomföra parallella tidsstudier på flera orter samtidigt och dessutom inte heller behövligt eftersom forskningsfrågan var formulerad på ett sådant sätt att det inte krävdes länsvisa sammanställningar. För att besvara forskningsfrågan räckte det med att de orter som besöktes valdes ut på ett sätt att de speglade ingripandeverksamheten i Sverige (se Purposal sample¹¹) samt att tidsstudierna inte skulle bli missvisande på grund av någon tillfällig omständighet såsom en temporär fluktration i arbetsbelastningen. Om tidsstudierna omfattade runt femhundra timmars deltagande observation bedömdes att risken för att detta skulle inträffa som minimal. Den deltagande observationen utfördes av samma person, tillika projektledare för studien.

Vid kontakt med de olika länen angavs ort och tidpunkt när det fanns ett önskemål om att genomföra deltagande observation. På mindre orter fanns det ofta bara en patrull. I större orter började ofta fler patruller tjänstgöringen samtidigt. Det hände att den deltagande observatören blev anvisad en patrull att åka med och att det då vanligtvis blev den patrull som var särskilt inriktad på narkotikabrott eller som i övrigt verkade vara mer aktiv än genomsnittspolisen på aktuell ort. Vissa poliser påverkades dessutom av den deltagande observatörens närvaro och uppvisade sannolikt en högre aktivitetsgrad än normalt¹² (en i forskarsammanhang välkänd effekt). Av den anledningen blir den andel av arbetstiden som poliser i ingripandeverksamheten lägger ned på att arbeta med narkotikabrott något överskattad i tidsstudien.

Bedömningen är dock att denna överskattning totalt sätt har en ringa betydelse för de värden som framkommer vid sammanställningen av tidsstudien. På flera orter där mätningar utfördes har projektledaren tidigare tjänstgjort i ingripandeverksamheten. Beteendet hos poliser när tidsstudier genomfördes kunde därför jämföras med de erfarenheter projektledaren har sedan tidigare. Projektledaren har också periodvis under studien arbetat som ordinarie ingripandepolis, vilket också underlättat en bedömning av om polispersonalen verkar bete sig normalt under tidsstudierna.

Tidsstudierna gick till så att klockslag och en beskrivning av vad patrullen ägnade sig åt bokfördes i kronologisk ordning i anteckningsbok. Alla aktiviteter som tog en minut eller längre tid bokfördes. I efterhand, normalt dagen efter, renskrevs anteckningarna. Att skriva rent anteckningar från ett arbetspass tog två till tre timmar och

---

¹¹ Patton, 1990

¹² Även en motsatt effekt kan uppstå

omfattade en uträkning av tidsåtgång samt en kategorisering av utförda moment i aktivitetstyper.

Tidsstudierna omfattar 28 252 minuter (drygt 470 timmar) fördelade på nitton län och totalt 52 arbetspass.

Tidsstudien är även missvisande så till vida att den inte tar hänsyn till att personal ibland har inomhustjänst, går utbildningar och deltar i olika former av kommanderingar. Det som har mätts i tidsstudien är de aktiviteter som förekommit i samband med normal yttre tjänstgöring. Det är vanligt att poliser tjänstgörande i ingripande- verksamheten har olika former av inomhustjänst, t.ex. för att svara på inkommande telefonsamtal. På någon enstaka ort satt personalen inomhus så mycket som upp till trettio procent av sin tjänstgöringstid. Den andel av arbetstiden som poliser i ingripande- verksamheten ägnar åt narkotikabrottsverksamhet är således något lägre än de siffror som framkommer i tidsstudien.

2.5 Redovisning av resultat

Studien behandlar inte frågan huruvida nuvarande antalet poliser som är inriktade på narkotikabrottsbekämpning måste öka. I studien ingår ej heller en analys av hur utvecklingen av antalet poliser inriktade på narkotikabrottsbekämpning har sett ut.

Förhoppningen är att denna studie skall göra att frågor kring polisens narkotikabrottsbekämpning hamnar mer i fokus och att detta bidrar till att olika problematiska förhållanden börjar belysas på ett mer nyanserat sätt. Det kan hända att studien resulterar i att polisen utsetts för en press att agera mer kraftfullt i narkotikabrottsfrågorna. Det kan i sin tur medföra att det blir lättare för polisen att hävda att det finns behov av att prioritera denna aktivitet gentemot andra krav som ställs på verksamheten. Att problem synliggörs i studien och att polisens därför kanske utsetts för ett yttre tryck skall därför inte främst uppfattas som att det är till ondo för polisen, även om det givetvis för de som är verksamma i organisationen är mer tilltalande att höra om det som fungerar bra.

Det har funnits ett behov av att få en djup inblick i hur den narkotikabekämpande verksamheten fungerar i respektive län. För att de som intervjuades eller varit föremål för deltagande observation inte skulle känna att de riskerade att kritiseras eller att de skulle lockas att skönmåla eller svartmåla t.ex. ett projekt eller en viss enhet, upplystes de om att studien inte kommer att resultera i en sammanställning på länsnivå. Att frågå detta löfte och i efterhand ändå presentera uppgifter fördelade på respektive län vore djupt oetiskt.

I studien redovisas ett flertal citat från intervjuer. Det finns givetvis många andra åsikter som ibland dessutom pekar i motsatt riktning till det som framkommer i de presenterade citaten. Inriktningen har dock inte varit att åskådliggöra ett vitt spektrum av olika uppfattningar som framkommit vid de intervjuer som genomförts, utan att spegla de mest förekommande åsikterna.

Flera av de förhållanden som presenteras i studien behandlar faktorer som också har koppling till andra verksamhetsgrenar än narkotikabrottsbekämpningen. Det skulle kunna hävdas att en redovisning av dessa förhållanden av den anledningen inte hör hemma i denna studie. Det är dock snarare tvärt om. Att lyfta fram faktorer som är av vikt både för narkotikabrottsbekämpningen och för andra verksam-

hetsgrenar är betydelsefullt. Det rör sig således om förhållanden av mer generell art som är angelägna att ta hänsyn till för att narkotikabrottsbekämpningen liksom andra verksamhetsgrenar skall kunna utvecklas på ett önskvärt sätt. Av den anledningen kommer flera sådana faktorer att lyftas fram i denna studie.

3. Resultat

3.1 Personal inriktade på narkotikabrottsbekämpning

Tabell 1 Antal poliser inom det svenska polisväsendet som till mer än 40 procent av sin arbetstid är inriktade på arbete med narkotikabrott

Enbart narkotikabrott (100%)	I huvudsak enbart narkotikabrott (>75%)	I stor utsträckning enbart narkotikabrott (>40%)
200	326	251

Med ovanstående siffror som stöd betyder det att de poliser som helt eller till stor del är inriktade på narkotikabrottsbekämpning lägger ner 922 725 timmar¹³ per år på denna arbetsuppgift¹⁴. Det motsvarar 615 årsarbetskrafter. Det finns dock anledning att problematisera en sådan redovisning av antal arbetstimmar och årsarbetskrafter, eftersom viktiga verksamhetsmässiga aspekter inte tydliggörs vid en sådan presentation.

Det har ingen större betydelse vilken av de tre personalkategorierna ovan som är involverade i ärenden rörande ringa narkotikabrott och enklare former av överlåtelser. Mer komplicerade och spaningsmässigt resurskrävande ärenden, som fordrar en hög grad av kontinuitet och specialistkompetens, kan vara svåra eller omöjligt att ta sig an för den personalkategori ovan som i lägst grad ägnar sig åt narkotikabrott. I polisens årsredovisning redovisas¹⁵ den totala arbetstid som polisväsendet lagt ner på narkotikabrott omräknat i årsarbetskrafter. Att ha tjugo anställda som redovisar att de till femtio procent ägnar sig åt narkotikabrott blir då omräknat i arbetstid detsamma som att ha tio heltidsanställda narkotikapoliser, där det därigenom inte framgår att de poliser som arbetar heltid med narkotikabrott har helt andra möjligheter att ägna sig åt vissa typer av ärenden.

En annan faktor som inte synliggörs med ovanstående typ av redovisning är de konsekvenser ett avbrott får för ett ärende. Ett avbrott kan dels medföra att det inte går att lagföra en person för ett visst brott. Dels kräver ett avbrott, förutom vid enklare typer av ärenden, i normalfallet en uppstartsperiod innan arbetet flyter på som det gjorde innan avbrottet. Det får till följd att den reella tid som personalen kan ägna för att driva vidare ärenden blir klart lägre för den personal som inte på heltid ägnar sig åt narkotikabrottsbekämpning jämfört med en motsvarande arbetstid utan avbrott för annan verksamhet.

Det bör i detta sammanhang dock påtalas att vissa enheter, där personalen till hundra procent är inriktade på att bekämpa narkotikabrott, ändå i stor utsträckning ägnar sig åt enkla brott. Anledningen till detta är den ökade fokuseringen på lätt kvantifierbara produktionsresultat inom det svenska polisväsendet. Mer om detta senare i rapporten.

¹³ En årsarbetskraft beräknas till 1500 tim/år. Genomsnittliga procentsatsen uppskattas till 85 procent i gruppen > 75%, och 55 procent i gruppen > 40 %

¹⁴ I dessa timmar ingår dock APT (ArbetsPlatsTräffar) och utbildning. Så de poliser som definitionsmässigt jobbar 100 procent med narkotika i studien gör inte det i realiteten

¹⁵ I polisens årsredovisning för 2006 redovisas dock trafikbrott och narkotikabrott tillsammans i en kategori kallad brottsområde 2

Att fördelningen som redovisas i tabell 1 ser ut som den gör har flera orsaker. Det är vanligt att personal som avdelats för att bekämpa narkotikabrott:

- Ianspråkats för att utreda andra brott (Grova brott)
- Ianspråkats under vissa perioder för att täcka upp på andra avdelningar (sommar/jul)
- Enheter de tillhör inte tillsatt de tjänster som det enligt plan skall finnas på enhet¹⁶.

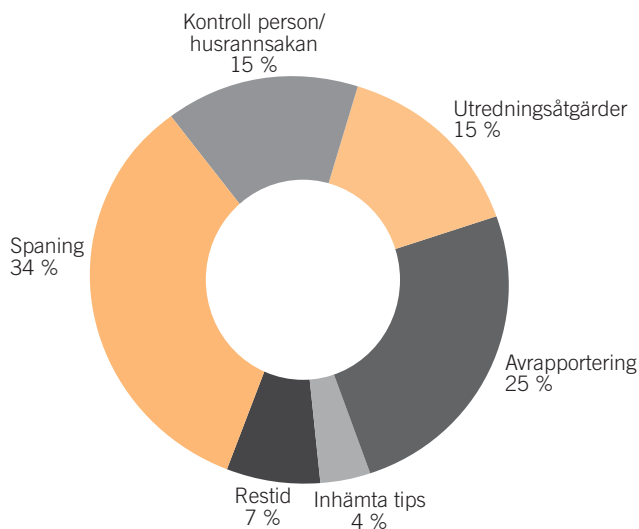
Generellt sett så är risken att personal påverkas av allvarliga händelser större ju mindre orten är. Det gäller givetvis även poliser som är inriktade på att bekämpa narkotikabrott, och det finns exempel på att inträffade grova brott gjort att den narkotikabrottsbekämpande verksamheten periodvis har upphört i vissa orter.

3.2 Övrig arbetstid som läggs ned på narkotikabrottsbekämpning

En personalkategori som under studien lyfts fram som viktig för den narkotikabrottsbekämpande verksamheten är de poliser som arbetar i ingripandeverksamheten.

I den omfattande tidsstudie som genomfördes framkom att en polis som tjänstgör i ingripandeverksamheten i genomsnitt lägger ner 4.2 procent av sin arbetstid på narkotikabrott. Ungefär hälften av denna arbetstid utgörs av aktiviteter för att försöka upptäcka ett sådant brott och en fjärdedel åtgår till avrapportering (se diagram 5).

Diagram 5 Hur de drygt fyra procent av arbetstiden som poliser i ingripandeverksamheten avsätter på narkotikabrott fördelar sig på olika aktiviteter

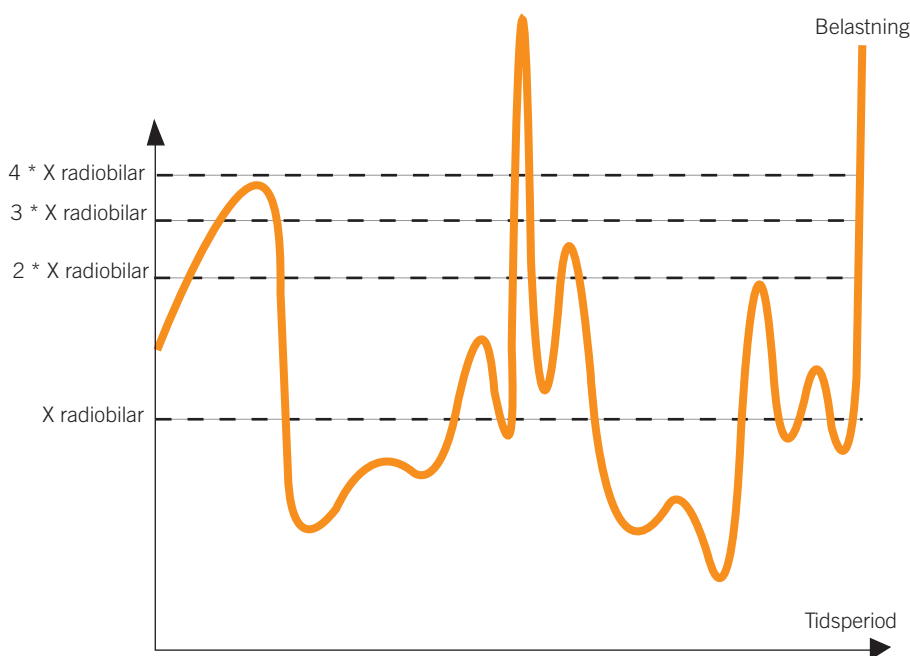

¹⁶ Även om begreppet vakanser inte längre officiellt används inom polisen har det under studien varit vanligt att befattningshavare redovisat att man har vakanser på enhet. Det vill säga att det t.ex. är tänkt att det skall vara nio poliser på enhet, men att två har slutat utan att dessa tjänster har tillsatts

Orsaken till att poliser i ingripandeverksamheten inte är fokuserade på just narkotikabrottsbekämpning i högre grad än till drygt fyra procent beror på att de hela tiden blir ryckta till olika typer av uppgifter. Polispersonal vittnar om att de tröttnat på att planera vad de skall jobba med under ett pass, eftersom dessa planer nästan alltid går om intet. För att det skall kännas meningsfullt för poliser att engagera sig krävs att en inriktad aktivitet inte alltför ofta måste avbrytas och att de inriktade insatserna har en viss grad av kontinuitet.

Det kan tyckas att ett större antal utryckningspatruller automatiskt skulle öka möjligheten att bedriva riktad verksamhet. Så är dock vanligen inte fallet. Verksamheten har en sådan karaktär att det vid vissa tillfällen uppstår belastningstoppar. Antalet patruller räcker inte alltid till (se diagram 6).

Diagram 6 En hypotetisk belastningskurva som åskådliggör att hur många ingripandepatruller ("radiobilar") som än är i tjänst kommer det finnas tillfällen när personalstyrkan inte räcker till¹⁷

Det verkar inte spela någon roll hur god tillgången på patruller än är när dessa i hög grad styrs utifrån de inkomna samtalen till länskommunikationscentralerna. Vid en stor tillgång på patruller tenderar organisationen att skicka ett större antal patruller på samma typ av jobb jämfört med ett område med få patruller. Kvaliteten kan givetvis bli högre om tre patruller är avsatta för att exempelvis sköta avspärrningar jämfört med om bara en patrull tilldelas denna uppgift. Av den anledningen kommer det alltid gå att använda och finnas behov av fler patruller och därför blir patruller kontinuerligt ianspråktagna för olika aktiviteter som gör att egna initiativ måste avbrytas eller inte kommer till stånd.

¹⁷ Holgersson, 2000

Sättet att bedriva ordningspolistjänst innebär, för närvarande, att poliser i stor utsträckning relativt omgående börjar vänta på att tilldelas jobb snarare än att ta egna initiativ¹⁸.

I detta sammanhang bör det betonas att på de orter där personal plockats bort från ordinarie utryckningsverksamhet, och fått arbeta mer inriktat mot ett problem, eller där man kontinuerligt genomfört riktade insatser med en bakomliggande långsiktig strategi, som även inneburit att länskommunikationscentral blivit involverad, har det funnits helt andra möjligheter för personalen att jobba med bl.a. narkotikabrottsbekämpande verksamhet. Det finns flera exempel på detta runt om i landet.

Under studien har det framgått att det finns ökande ambitioner inom polisorganisationen¹⁹ att arbeta mer underrättelsestyrt, vilket på sikt kan få positiva effekter för den narkotikabrottsbekämpande verksamheten. För att polisen skall lyckas med att övergå till ett mer underrättelsestyrt arbetssätt krävs att verksamheten blir mindre händelsestyrd. Det ser dock i praktiken ut som det är lätt att bortse ifrån detta faktum. Den händelsestyrda inriktningen, när det gäller ingripandeverksamheten, verkar nämligen så gott som alltid prioriteras högre än den underrättelsestyrda, där det i normalfallet inte sker någon avvägning om patrull skall fortsätta med en underrättelsestyrd aktivitet framför en händelsestyrd aktivitet. En hög tillgänglighet prioriteras och drivkraften att engagera sig i ärenden blir liten när risken är stor att initierade aktiviteter måste avbrytas.

Det genomförs dock, som tidigare nämnts, riktade insatser där personal från ingripande verksamheten blir involverade. Det rör sig dels om korta insatser där flera olika personalkategorier engageras, dels om enstaka arbetspass då utryckningspersonal kan vika sin arbetstid åt narkotikabrottsbekämpning och dels om insatser som sker under en lite längre tidsperiod där vissa individer frikopplas från ordinarie arbetsuppgifter för att vara inriktade på narkotikabrottsbekämpning. Exempelvis utryckningspersonal som ingår i en gatulangningsgrupp under en period eller närpolispersonal som i hög utsträckning är inriktade på narkotikabrottsbekämpning utan att deras arbetstid med narkotikabrott når upp till 40 procent²⁰.

Uppskattningsvis omfattar ovanstående riktade aktiviteter för att bekämpa narkotikabrott dock mindre än en procent av den totala arbetstiden²¹ för utryckningspoliser/närpolis i yttre tjänst. Att siffran inte blir högre beror på att det är stora variationer i landet hur narkotikabrottsbekämpningen ser ut²². På en del ställen så sker kontinuerligt insatser för att bekämpa narkotikabrottslighet. På vissa orter förekommer riktade insatser vid enstaka tillfällen och i andra orter sker det aldrig eller i stort sett aldrig ett fokuserat arbete mot narkotikabrotten. Behovet av att genomföra åtgärder mot narkotikabrott kan också variera. På en del platser kan man säga att narkotikaproblematiken mer eller mindre är av kronisk art, där det alltid finns ett behov av narkotikabrottsbekämpning, medan andra platser kan ha ett tillfälligt uppblussande problem, som genererar ett behov av en särskild insats. Det bör betonas att den narkotikabrottsbekämpande verksamheten hela tiden måste vägas mot andra krav som ställs på polisen, bl.a. kravet på att minimera våldsbrott.

---

¹⁸ Se även Holgersson, 2005

¹⁹ Denna viljeyttring går att finna i olika interna styrdokument

²⁰ Om de når upp till 40 procent redovisas de i tabell 1

²¹ Beräkningen utgår från den deltagande observation som utförts från juni 2006 till februari 2007 samt intervjuer

²² se även BRÅ, 2006

Det finns vissa specialenheter på några ställen i landet som i relativt stor utsträckning är inriktade på narkotikabrottsbekämpning utan att denna verksamhet når upp till fyrtio procent av arbetstiden. Deras nedlagda arbetstid rörande narkotikabrottsbekämpning i förhållande till den totala arbetstiden inom svensk polis blir dock försumbar, även om deras insatser i enskilda ärenden kan vara mycket betydelsefulla.

Förutom den nedlagda arbetstid som redovisats i detta kapitel avdelar polisorganisationen ytterligare arbetstid inom verksamhetsfältet narkotikabrott. För det första finns det för närvarande ett fyrtiotal civilanställda som helt eller till stor del utför arbetsuppgifter kopplat till narkotikabrott. Vid en bedömning av hur utvecklingen av narkotikabrottsbekämpning sett ut måste förändringen av antalet civilanställd personal tas in i beräkningarna. En minskning av civilanställd personal har lett till att polispersonal blivit mer uppbyggda med administration och att exempelvis skriva ut förhör.

För det andra kan den allmänna övervakning som polis i ingripandeverksamheten utför, vilken upptar drygt elva procent av arbetstiden, till viss del sägas vara inriktad på narkotikabrottsbekämpning.

För det tredje är det vanligt att även utredare som inte är inriktade på narkotikabrott blir involverade i sådana ärenden. Även om personal i ingripandeverksamheten gör det mesta i förundersökningarna vid huvuddelen av narkotikabrotten återstår i normalfallet vissa utredningsåtgärder, bl.a. delgivning av analysresultat och sammanställning av förundersökningsprotokoll. Det är dock vanligt att personer som är misstänkta för narkotikabrott också är misstänka för andra brott, vilket gör det svårt att ange en procentsats rörande hur stor andel av arbetstiden som utredningspersonal avsätter på narkotikabrottsbekämpning.

Det går också att hävda att aktiviteter som rör helt andra brott än narkotikabrott borde inräknas i narkotikabrottsbekämpningen eftersom de får positiva effekter för narkotikabrottsbekämpningen. Många av de personer som förekommer i narkotikasammanhang är nämligen aktiva i annan typ av brottslighet.

3.3 Faktorer som har en påverkan på narkotikabrottsbekämpningen

De faktorer som kommer lyftas fram i detta avsnitt inverkar även på annan verksamhet inom polisen och har därför inte bara betydelse för narkotikabrottsbekämpningen. Det kommer dock vara ett fokus på faktorernas påverkan på narkotikabrottsbekämpningen.

3.3.1 Hög fokusering på kvantitativ styrning och nyckeltal

En fokusering på kvantitativa produktionsmål har ökat inom polisen. Det finns en strävan att kunna definiera enkla mått för att avgöra verksamhetens produktion²³. Mål- och resultatstyrning flyttar fokus från kvaliteten och innehållet i arbetet till

---

²³ Ivarsson-Westerberg, 2004; Holgersson, 2005

målet; det statistiskt mätbara²⁴. Organisationen kan givetvis hävda att man även intresserar sig för kvalitativa förhållanden. Problemet är dock att kvalitativa faktorer är svårsmätbara och därför blir de lätt utkonkurrerade av de kvantitativa produktionsmålen, vars måluppfyllelse är mycket lättare att fastställa²⁵. Inom det svenska polisväsendet har sådana tendenser börjat visa sig inom bl.a. verksamhetsfältet narkotikabrottsbekämpning. Det har t.ex. blivit viktigt att ta in individer för kroppsbesiktning för att nå upp till ett bra resultat. En polisstudent kom i kontakt med detta förhållande under ett studiebesök (SAO):

"På utsättning fick poliserna order om att utföra två 'pissprov' i syfte att förbättra statistiken. Patrullen jag åkte med tog sedan in en välkänd narkoman för ett ringa narkotikabrott. Det gav en pinne i statistiken. När jag kontrollerade hur många gånger denna person hade tagits in den senaste tiden visade det sig att hon hade tagits in fem gånger samma vecka. Jag frågade om det inte var aktuellt att skriva en LVM-anmälan, men poliserna menade att soc kände till det hela. Att skriva en LVM-anmälan verkar helt främmande för personalen."

Vid kontroll av samtliga kroppsbesiktningar²⁶ under ett år som genomförts i aktuellt ort visade det sig dock att det var ovanligt att samma person togs in flera gånger samma vecka. Däremot var det vanligt att samma person återkom åtskilliga gånger under året och det skrevs mycket sällan LVM-anmälningar. I två ytterligare områden av ungefär samma storlek genomfördes det också en granskning av samtliga kroppsbesiktningar under år 2006.

I det område där den först nämnda orten ingår i genomfördes knappt 1500 kroppsbesiktningar²⁷ under 2006. Fem procent av dem som togs in för kroppsbesiktning stod för tjugofem procent av kroppsbesiktningarna och de femton procent mest förekommande individerna stod för knappt fyrtiofem procent av kroppsbesiktningarna. Drygt åtta hundra personer togs in för kroppsbesiktning²⁸ under året. Den person som blev föremål för flest kroppsbesiktningar togs in tjugofyra gånger under året. En person togs in fem gånger samma vecka. Detta skiljer sig från de andra två områdena där den högsta frekvensen var att individer togs in tre gånger på en vecka. De tio personer som var flitigast förekommande för kroppsbesiktning i område A1 stod för 150 kroppsbesiktningar fördelade på följande sätt under året (se diagram 7) :

---

²⁴ Finstad, 2000; Holgersson, 2005

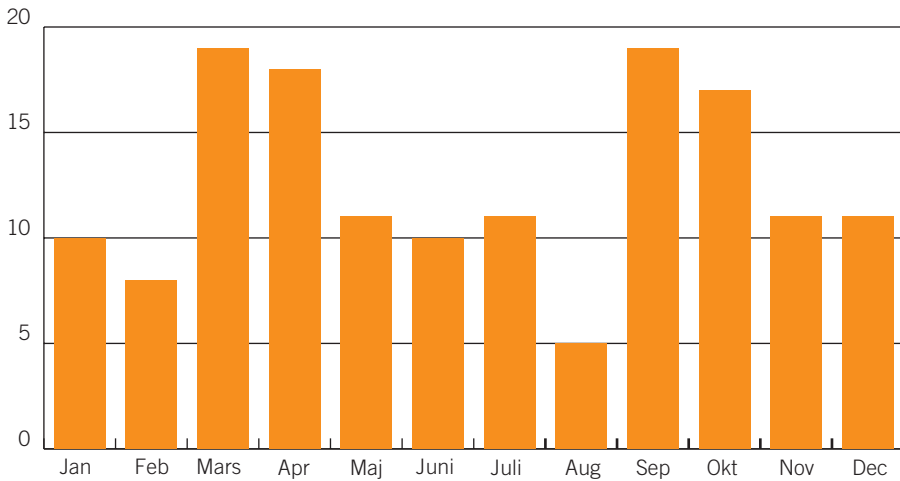
²⁵ Johansson, 1992; Holgersson, 2005

²⁶ Vad gäller misstanke om narkotikabrott. Källa: RAR och DurTvå

²⁷ Källa: RAR och DurTvå

²⁸ Källa: RAR och DurTvå. I RAR kvarstod misstanke om narkotikabrott efter genomförd kroppsbesiktning för knappt sjuhundra personer. I de fall misstanke inte kvarstod kollades DurTvå. Vid drygt hundra av dessa kroppsbesiktningar fanns inga ärenden i DurTvå. Bedömningen är att det rör sig om cirka hundra olika personer i detta material som utsatts för kroppsbesiktning. Till grund för denna bedömning ligger studierna i område A2 och A3, där det bara i några enstaka fall inte gick att hitta personnummer på misstänkt i DurTvå när det inte fanns angivet i RAR

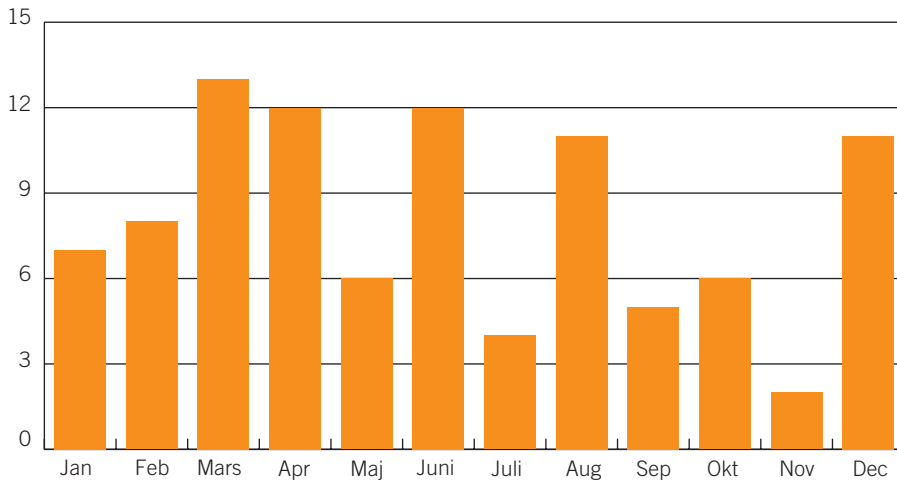
Diagram 7 Kroppsbesiktningar under ett år i A1 för de tio mest frekventa personer²⁹

Ovanstående 150 kroppsbesiktningar genererade sex LVM-anmälningar. Fem av anmälningarna gällde samma individ.

I område A2 genomfördes drygt 1150 kroppsbesiktningar under 2006³⁰. Fem procent av dem som togs in stod för nästan tjugo procent av kroppsbesiktningarna och de femton procent mest förekommande individerna stod för trettioåtta procent av kroppsbesiktningarna. Knappt sjuhundra personer togs in för kroppsbesiktning. De tio personer som var flitigast förekommande för kroppsbesiktning blev föremål för nittiosju kroppsbesiktningar fördelade på följande sätt under året (se diagram 8):

Diagram 8 Kroppsbesiktningar under ett år i A2 för de tio mest frekventa personer under året³¹

Ovanstående nittiosju kroppsbesiktningar genererade en LVM-anmälan.

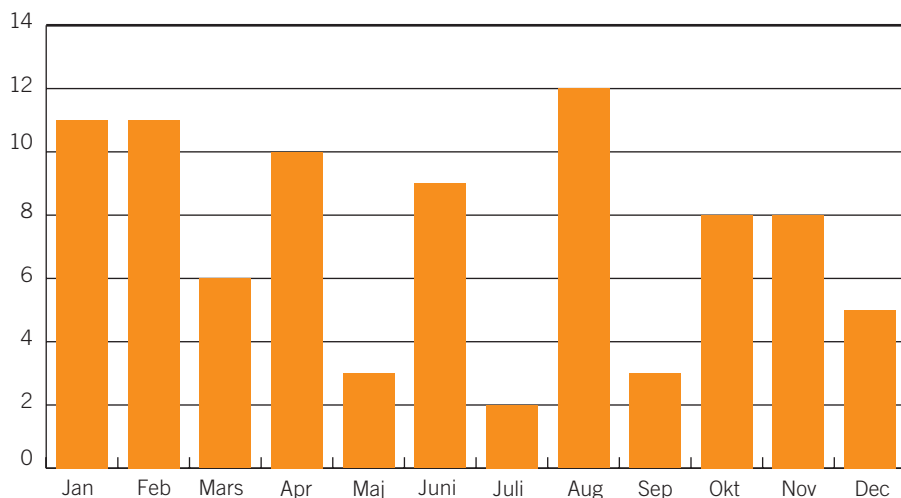
²⁹ Källa: RAR och DurTvå

³⁰ Källa: RAR och DurTvå

³¹ Källa: RAR och DurTvå

I område A3 genomfördes drygt 700 kroppsbesiktningar under ett år³². Fem procent av de individer som misstänktes för narkotikabrott stod för tjugoen procent av kroppsbesiktningarna och de knappt femton procent mest förekommande individerna stod för fyrtio procent av kroppsbesiktningarna. Drygt fyra hundra personer togs in för kroppsbesiktning under året. De tio personer som var flitigast förekommande blev föremål för totalt åttioåtta kroppsbesiktningar fördelade på följande sätt under året (se diagram 9):

Diagram 9 Kroppsbesiktningar under ett år i A3 för de tio mest frekventa personer under året³³

Ovanstående åttioåtta kroppsbesiktningar genererade sex LVM-anmälningar³⁴. Det var samma polis som skrev alla dessa. De upprättades inte i samband med kroppsbesiktningarna utan i efterhand.

Tillsammans förekommer, utöver narkotikabrottsärendena, de tio personer i respektive ort som under 2006 blivit föremål för flest kroppsbesiktningar, som misstänkta i trehundrafyrtiosex andra anmälningar³⁵. Det rör sig i huvudsak om tillgreppsbrott.

Vad blir effekten av att ta in några av ovanstående trettio personer för en kroppsbesiktning? Det visar sig att när någon av dessa personer är misstänkta för ett ringa narkotikabrott resulterar detta vanligen i åtalsunderlåtelse³⁶. Näst vanligast är att personen blir dömd till ett kortare fängelsestraff beroende på annan brottslighet, där även narkotikabrottet inkluderas i domen. Om det inte blir åtalsunderlåtelse och

³² Källa: RAR och DurTvå

³³ Källa: RAR och DurTvå

³⁴ Av dessa LVM-anmälningar var det två personer som fick två anmälningar var

³⁵ Källa: RAR. Misstankarna avser anmälningar upprättade under 2006

³⁶ Källa: Brott- och belastningsregistret. Jämför med RÅ:s årsredovisning där det framgår att andelen beslut att lägga ner förundersökning rörande narkotikabrott på grund av förundersökningsbegränsning är 38 procent av samtliga nedläggningsbeslut (Riksåklagarens årsredovisning för 2006)

personen enbart är misstänkt för narkotikabrott resulterar brottet i stort sett alltid i straffföreläggande eller dagsböter³⁷. Ingen av de mest förekommande individer i ovanstående material blev dömda till fängelse enbart för narkotikabrott. I ett fall blev dock en person dömd till en månads fängelse för två snatterier och åtta narkotikabrott.

I ett annat fall ledde sju narkotikabrott till att tidigare utdömd skyddstillsyn med särskild behandlingsplan undandrójdes. Förutom åtalsunderlátelse förekom även påföljden att tidigare utdómt fängelse skall avse även den nya brottsligheten och att tidigare utdómd skyddstillsyn skall avse även den nya brottsligheten. I något enstaka fall blev person dömd till skyddstillsyn beroende på annan brottslighet, där även narkotikabrott inkluderades i domen.

De tio mest förekommande personerna i respektive ort verkar bruka narkotika kontinuerligt. Det finns således möjlighet att öka polisens produktion avsevärt genom att ta in dem för kroppsbesiktning oftare, eftersom det sannolikt blir ett positivt utslag i stort sett varje gång de tas in. Med tanke på ovanstående redovisade utfall av dessa kroppsbesiktningar kan vitsen att ta in dessa personer ifrågasättas.

En jämförelse av produktion mellan två orter, där poliserna på den ena orten i högre grad tar in etablerade missbrukare, blir ganska meningslös. Ändå sker sådana jämförelser. Samma förhållande råder för en mängd statistiska jämförelsetal, t.ex. rörande antalet HR³⁸, där polismän på vissa orter i stort sett alltid tar ett HR när de stoppar en bil, medan poliser på andra orter enbart tar ett HR när ett fordonsstopp föranleder någon åtgärd.

I detta sammanhang finns skäl att lyfta fram att förhållandet inte är så enkelt att det går att avfärda arbetet med ringa narkotikabrott som meningslöst även om personer som saknar ekonomiska medel döms till böter och att en stor del av de upptäckta brotten enbart resulterar i åtalsunderlátelse. Det finns flera aspekter som gör att det trots allt kan finnas en mening med att utsätta etablerade missbrukare för kroppsvisitationer och kroppsbesiktningar om dessa åtgärder ingår i en genomtänkt strategi.

Narkotikamarknader förläggs på platser som har bäst förutsättningar att fungera på ett effektivt sätt³⁹. Polisens inriktade insatser till sådana platser kan innebära att det blir svårare att få tag i droger⁴⁰. Det hindrar visserligen inte de etablerade missbrukarna från missbruk, men insatserna kan få till följd att narkotikahandlingen koncentreras till nätverk med högre ålder och att den sker mer dolt, vilket gör den mer svårtillgänglig för yngre personer. Därigenom rekryteras färre individer till missbruk och narkotikadebuten förskjuts upp i åldrarna⁴¹.

Om kroppsvisitationer och kroppsbesiktningar koncentreras till ett visst område kan det göra att potentiella köpare och säljare undviker denna plats. Det har dels att göra med att det innebär ett visst form av intrång som kan upplevas som besvärligt, vilket missbrukare vanligen vill undvika, dels att risken av att bli av med narkotika på denna plats ökar. Narkotikahandlingen kan därigenom försvåras genom att köpare och säljare inte får en naturlig mötespunkt på den plats som är den optimala marknadsplatsen för narkotikaförsäljning. Polisens insatser kan tvinga narkotikaförsäljningen att flytta till mindre lämpade platser för narkotikaförsäljning. I regel

---

³⁷ I sammanhanget bör betonas att missbrukare generellt sett saknar ekonomiska medel att erlägga straffföreläggande och böter. I normalfallet innebär en sådan påföljd bara att deras skulder ökar

³⁸ Händelserapporter

³⁹ Edmunds mfl., 1996; Eck, 1997; Felson, 2006

⁴⁰ Kühlhorn mfl., 1997; Knutsson, 1997; Sherman, 1990

⁴¹ Kühlhorn mfl., 1997

minskar därigenom omfattningen på narkotikaförsäljningen, vilket får stöd av studier som analyserat omfördelnings effekter⁴².

Två studier i Sverige⁴³ pekar på att effekten av polisens insatser inte innebär att de tidigare marknaderna återuppstår så fort polisaktionen upphör. Effekten håller i sig ett tag, vilket även internationell forskning pekar på⁴⁴.

På samma sätt kan en inriktad aktivitet mot drograttfyllier i ett begränsat område påverka beteendet, t.ex. att missbrukare undviker att köra på vissa ställen, eller att de i högre grad börjar använda cykel istället för bil t.ex. inne i stadskärnan. Ur en trafiksäkerhetsaspekt kan en sådan beteendeförändring vara viktig. Trafikforskning pekar på att det t.ex. är sex gånger vanligare att olycksinblandade förare har blivit lagförda för brott mot narkotikastrafflagen jämfört med olycksfria förare⁴⁵.

Om det finns indikationer på att vissa individer är flitigt förekommande narkotikaförsäljare kan det också vara idé att så fort lagliga förutsättningar finns utsätta dessa för kontroller oavsett vart de befinner sig. Deras hantering av narkotika kan därigenom försvåras.

En kroppsbesiktning kan dessutom lägga hinder i vägen för en planerad brottslig gärning i form av t.ex. ett inbrott. I vissa miljöer och vid vissa tidpunkter kan därför en sådan åtgärd ur ett brottsförebyggande perspektiv vara motiverad även om det är en etablerad missbrukare som utsätts för denna åtgärd. Att agera mot en viss typ av brottslighet, i det här fallet ringa narkotikabrott, kan ha en positiv inverkan på andra brottstyper. En liten andel personer står för en stor del av brottsligheten⁴⁶, vanligen benämnd som vardagsbrottsligheten. Ett effektivt sätt att påverka vardagsbrottsligheten kan därigenom vara att angripa narkotikabrottsligheten.

På liknande sätt kan ett agerande mot ett misstänkt ringa narkotikabrott komma till användning vid annan brottsbekämpning. Det är nämligen inte ovanligt att det finns bakomliggande information som pekar på att en viss individ har gjort sig skyldig till ett visst brott. En misstanke om ett ringa narkotikabrott kan, beroende på utfallet, resultera i att det blir aktuellt att vidta ytterligare tvångsåtgärder mot denna individ, t.ex. en husrannsakan i en fastighet. En sådan tvångsåtgärd kan i sin tur leda till att även andra brott klaras upp.

Om det finns en strategi bakom ett ingripande kan det med ovanstående argument som stöd vara meningsfullt att utsätta även en etablerad missbrukare för en kroppsvisitation. Men i dagsläget finns det sällan någon sådan bakomliggande strategi, utan individer tas vanligen mer eller mindre slumpmässigt in för kroppsbesiktningar. Att individer tas in för kroppsbesiktning bara för att det skall gå att uppvisa ett bra statistiskt resultat är särskilt tydligt på vissa orter.

Det går dock *inte* att säga att arbetsmomenten som utförs av polismännen automatiskt får en lägre kvalitet när det råder en hög produktion på en ort. Exempelvis så visar det sig att polismännen i område A2 har en betydligt högre produktion än polismännen i område A3, utan att kvaliteten när det gäller kroppsbesiktningar ser ut att vara lägre (se tabell 2)⁴⁷. I A2 genomfördes hela 75 procent fler kroppsbesiktningar jämfört med A3, trots att den officiella statistiken från länsstyrelsen pekar på att det är fler narkotikamissbrukare i område A3.

---

⁴² Edmunds m.fl., 1996; Jacobson, 1999; Haracopos & Hough, 2005; Weisburd m.fl., 2006

⁴³ Kühlhorn, 1976; Knutsson, 1997

⁴⁴ Sherman, 1990

⁴⁵ Spolander, 1997

⁴⁶ Persson, 1976

⁴⁷ Siffror som får stöd av iakttagelser under deltagande observation och intervjuer

Tabell 2 Kroppsbesiktningar under 2006 för område A2 och A3⁴⁸

	A2	A3
Andelen personer under 18 år	8.7 %	7.6 %
Andel av kroppsbesiktningarna	6.6 %	2.9 %
Andelen positiva analysresultat ⁴⁹	61.1 %	47.7 %
Andelen personer under 20 år	17.9 %	15.9 %
Andel av kroppsbesiktningarna	15.0 %	14.8 %
Andelen positiva analysresultat	71.9 %	74.6 %
Andelen personer mellan 20–25 år	21.8 %	25.9 %
Andel av kroppsbesiktningarna	18.7 %	23.9 %
Andelen positiva analysresultat	71.4 %	76.4 %
Andelen personer mellan 25–30 år	15.6 %	16.1 %
Andel av kroppsbesiktningarna	17.3 %	16.7 %
Andelen positiva analysresultat	89.4 %	95.8 %
Andelen personer mellan 30–35 år	12.3 %	6.7 %
Andelen av kroppsbesiktningarna	14.6 %	9.8 %
Andelen positiva analysresultat	92.9 %	91.6 %
Andelen personer över 30 år	44.6 %	42.1 %
Andelen av kroppsbesiktningarna	49.0 %	44.5 %
Andelen positiva analysresultat	94.0 %	94.7 %
Andelen personer över 45 år:	15.1 %	11.8 %
Andelen av kroppsbesiktningarna	14.5 %	13.3 %
Andelen positiva analysresultat	94.7 %	97.0 %
Den totala andelen positiva analysresultat	87.5 %	88.2 %
Medelåldern på de som togs in för kroppsbesiktning: (medianvärde)	31 år	31 år

Information från IT-system spelar en central roll när det gäller att ligga till grund för redovisningen av kvantitativa produktionsresultat. Det är lätt att ta ut data från IT-system som ger intrycket av att vara precisa och rättvisande, trots att denna information kan vara svårtolkad, missvisande eller direkt felaktig⁵⁰.

⁴⁸ Källa: RAR och DurTvå

⁴⁹ D.v.s. misstanke om narkotikabrott kvarstår

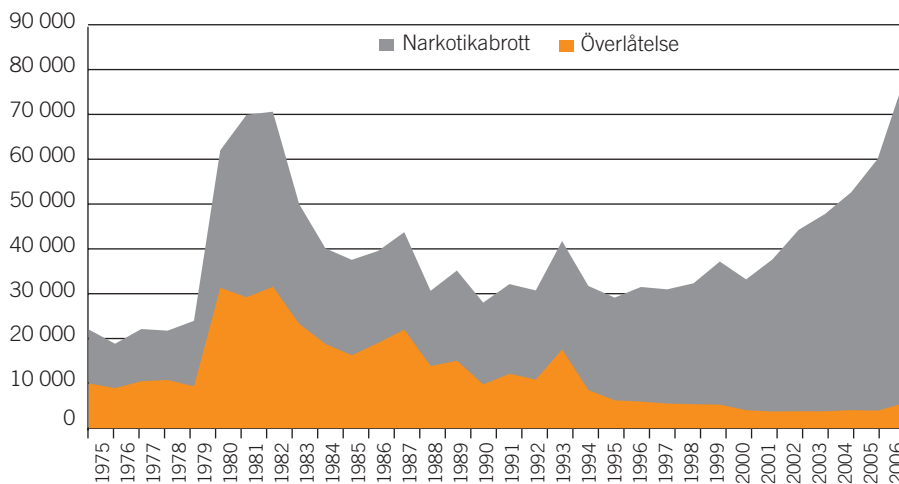
⁵⁰ Holgersson, 2001; 2005

Det kan dock vara meningsfullt att ta fram kvantitativa produktionsresultat, eftersom dessa utgör en viktig indikation på hur polisen bedriver sin verksamhet, men denna studie och annan forskning⁵¹ visar att utan att göra en kvalitativ värdering av informationen är en jämförelse både över tiden och mellan olika orter och län förhållandevis meningslös. Redovisade produktionsresultat säger nämligen inte så mycket om själva produktionen eftersom det kan råda stora kvalitativa skillnader i presenterade siffror.

Förutom att antalet narkotikabrott lyfts fram i polisens resultatredovisning så sker en presentation av antal ärenden som går till åklagare och genomströmningshastigheten på ärenden. Enkla brott, till vilka ringa narkotikabrott hör, innebär att ett stort antal ärenden kan redovisas till åklagare med korta genomströmningstider. Det visar på en hög effektivitet beträffande utredningsverksamheten. När information tas ut från IT-system för att följa upp verksamhet synliggörs inte kvalitativa skillnader, t.ex. att ärenden krävt omfattande utredningsarbete. IT-system filtrerar verksamhetskunskap⁵². För att förbättra resultatet blir det därmed fördelaktigt att ta sig an ett stort antal enkla ärenden framför att engagera sig i mer komplicerade och omfattande ärenden. Upplägningen på polisens resultatredovisning, där kvalitativa skillnader inte tydliggörs och det därigenom blir gynnsamt att ta sig an enkla ärenden, kan därför vara en stark bidragande orsak till att antalet ringa narkotikabrott ökat i stor utsträckning, men att antal överlåtelsebrott inte alls ökat i samma omfattning (se diagram 10).

Diagram 10 **Samtliga narkotikabrott i jämförelse med antal överlåtelsebrott⁵³**

Det är framförallt eget bruk som påverkat statistiken (se diagram 11), vilket också redovisas i polisens årsredovisning för 2006, där det framgår att ringa narkotika brott, eget bruk, ökat med 72 procent sedan 2004, innehav med 44 procent, medan övriga narkotikabrott sjunkit med knappt 10 procent sedan 2004⁵⁴.

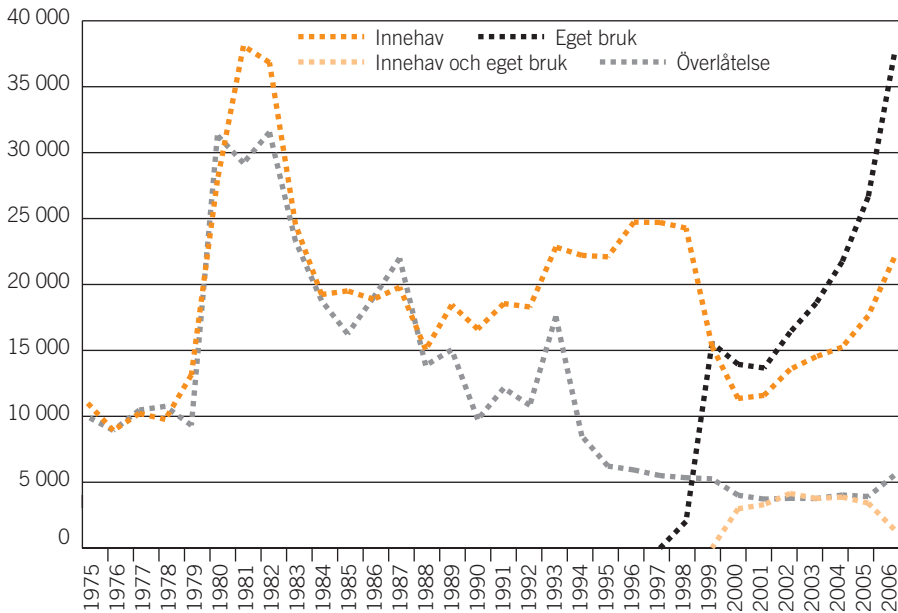
⁵¹ Westerberg-Ivarsson, 2004; Holgersson, 2005

⁵² Holgersson, 2001

⁵³ Brå, brottsstatistik

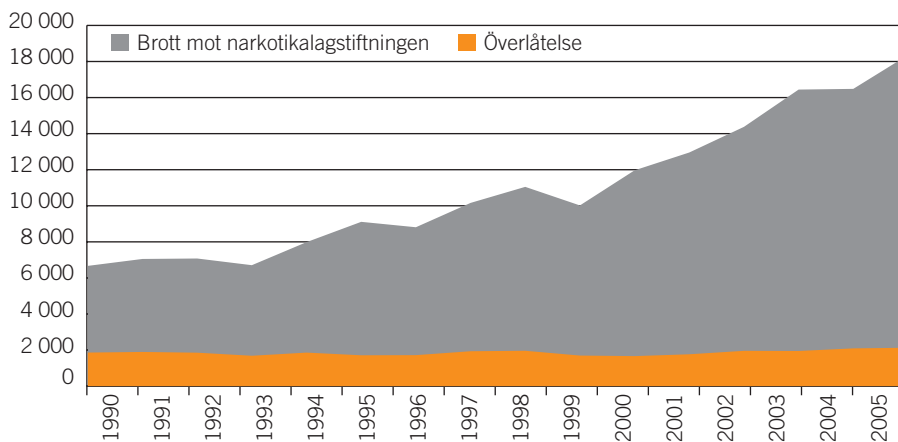
⁵⁴ Polisens årsredovisning, 2006

Diagram 11 Utvecklingen av innehav och eget bruk i jämförelse med överlåtelsebrott⁵⁵

Antalet personer som misstänkts för innehav och bruk i förhållande till antal personer som misstänkts för överlåtelsebrott (se diagram 12) har inte ökat i samma utsträckning som antalet anmälda innehav och bruk i förhållande till antalet anmälda överlåtelsebrott (se diagram 10), vilket tyder på att det i hög grad är upprepade ingripanden mot samma personer rörande eget bruk som står för den stora ökningen när det gäller narkotikabrotten. Det stämmer överrens med andra iakttagelser under studien.

Diagram 12 Samtliga misstänkta personer för narkotikabrott i jämförelse med misstänkta personer för överlåtelsebrott⁵⁶

⁵⁵ Källa: Brå, brottsstatistik

⁵⁶ Källa: Brå, brottsstatistik

Problemet att enkla ärenden i form av ringa narkotikabrott påverkar statistiken på ett sådant sätt att det kan göra det svårt att bedöma resultatet av verksamheten tas upp i polisens årsredovisning:

"Produktivitetvärdet tar dock inte hänsyn till brottens karaktär. Sannolikt beror produktivitetsökningen till stor del på ett ökat antal ärenden med lättredovisade ringa brott..."⁵⁷

Uppläggningsen på polisens resultatuppföljning, där det inte sker någon redovisning av vad som händer med de ärenden som skickas till åklagarmyndigheten, gör dessutom att det blir viktigare att redovisa ett ärende, än att kvaliteten på utredningen är hög, men detta förhållande drabbar främst andra brottstyper än narkotikabrott.

I detta sammanhang finns anledning att framföra att det är problematiskt att mäta resultat i offentlig verksamhet. Kvantitativa uppgifter i form av t.ex. tidsredovisning eller enkla produktionsmål i form av antal redovisade narkotikabrott blir lätt kontraproduktiv i och med att kvalitet inte lyfts fram⁵⁸.

Nuvarande kvantitativa styrning inom bl.a. narkotikabrottsområdet motverkar drivkraften att jobba bort problem. Under studien har ett flertal exempel på detta kunna konstateras:

"En polis på en mindre ort som under perioder arbetade inriktat mot distributörsledet för narkotika uttryckte en frustration över att det numera var svårt att få tag i drograttfyllerier. Det berodde på att i narkotikasammanhang kända leverantörsadresser mer eller mindre upphört. För statistiken var inte detta bra. Man fick kritik för att det inte fångades så mycket drograttfyllerier längre." (noteringar från fältanteckningar)

Med nuvarande styrning är det mer fördelaktigt behålla kända tillhåll där det blir enkelt att stå och vänta för att få tag i missbrukare. Drivkraften att agera mot distributörsledet blir därmed minimal. Helt tvärt emot t.ex. BRÅs⁵⁹ slutsatser som pekar på att det är viktigt att agera mot de lokala och regionala grossisterna för att störa narkotikamarknaden.

Även om nuvarande inriktning ändrades och att det istället blev en högre fokusering på redovisade överlåtelsebrott så måste det betonas att det generellt sett är problematiskt att använda sig av produktionsmål inom polisen för att styra och följa upp verksamheten. För att uppnå ett bra resultat vad gäller överlåtelsebrott finns en risk att enklare överlåtelser prioriteras framför svårare överlåtelser och att vissa lite mer omfattande innehav som i dagsläget kodas som innehav börjar kodas som överlåtelsebrott. När det är svårt att kontrollera vilka åtgärder som egentligen utförs är risken för snedstyrningseffekter stor⁶⁰.

Genom att ha fokus på produktionsmål finns dessutom en fara att poliser utför arbetsuppgifter som motverkar andra mål, t.ex. att personal prioriterar att ta in en känd missbrukare för en kroppsbesiktning, vilket ger en pinne i statistiken, framför

---

⁵⁷ Polisens årsredovisning, 2005

⁵⁸ Se Johansson, 1992; Holgersson, 2005

⁵⁹ Brå, 2005

⁶⁰ Bruzelius & Skärvad, 1989

att stå utanför krogen vid stängningsdags eller att besöka en skola. Nuvarande inriktning att uppfylla nyckeltal och produktionsmål inom det svenska polisväsendet är förenade med åtskilliga problem och gäller inte bara för narkotikabrottsbekämpningen⁶¹.

Är då den kvantitativa styrningen bara till ondo? Nej. Det finns flera skäl till varför kvantitativa produktionsmål har ökat inom polisen. Ett av huvudskälen är att det finns ett krav på polisorganisationen att öka sin produktion. Vissa individer och enheter har haft en mycket låg produktion⁶².

I ett inledande skede kan uppsatta produktionsmål vara positivt för verksamheten genom att det visar att ledningen fodrar att individer och enheter presterar ett visst resultat, även om personal motsätter sig dessa typer av mål. Det har mer eller mindre saknats krav på produktion inom polisen och kritik som naturligtvis följer av att det börjar ställas krav kan lämnas därhän. På längre sikt finns det dock stora risker i att tillämpa en styrform ofta benämnd som "*command & controll*"⁶³. Denna styrform förekommer inte bara inom polisväsendet utan också i andra delar av statsförvaltningen⁶⁴ och motverkar en hög produktion. Tvärtemot vad som är syftet med denna styrning⁶⁵.

Det finns en hög grad av frihet inbyggt i polisyret. Det har bl.a. göra med att klientmöten sker och måste ske långt utanför chefernas kontroll⁶⁶. Vid val av styrformer inom svensk polis har det i begränsad omfattning tagits hänsyn till detta faktum⁶⁷. Organisationen försöker att lösa styrproblem med mer och mer detaljerade direktiv, vilket dock riskerar att få motsatt effekt⁶⁸.

Snarare än att tvinga arbetstagarna att utföra ett visst moment blir det istället centralt att försöka skapa en förståelse hos dessa. Det går inte att skapa denna förståelse genom direktiv eller genom välformulerade texter⁶⁹, utan det måste avsättas både tid och resurser till detta arbete. På senare tid har det iscensatts aktiviteter inom svensk polis som inriktar sig på att öka polispersonalens motivation och professionalism att utföra vissa arbetsmoment, men en stark fokuseringen på produktionsmål kan göra det svårt att i någon påtaglig grad lyckas med sådana initiativ.

När det gäller narkotikabrottsbekämpning så är det vanligt att aktiva unga poliser har en hög motivation att arbeta inom detta verksamhetsfält. På orter där det tillsats grupper för att arbeta riktad mot olika problem är det ofta så att dessa poliser på eget initiativ direkt engagerar sig för att arbeta med narkotikabrott. För narkotikabrottsbekämpningens del är detta givetvis mycket positivt.

Produktionsmålen kan medföra negativa effekter bl.a. för kvaliteten på narkotikabrottsbekämpningen. Personal kan lockas att rikta sin energi på aktiviteter som ger ett statistiskt bra resultat framför andra arbetsuppgifter. Polisyret upplevs många gånger som komplext och uppsatta produktionsmål uppfattas ibland som en rädda-

---

⁶¹ Under studien har det framkommit många exempel på detta, men de redovisas inte närmare i denna studie eftersom aktuell studie inriktar sig på att behandla narkotikabrottsbekämpningen inom svensk polis

⁶² Holgersson, 2005

⁶³ Seddon, 2003

⁶⁴ Verket för förvaltningsutveckling har iakttagit och lyft fram detta fenomen

⁶⁵ Seddon, 2003; Holgersson, 2005

⁶⁶ Lipsky, 1980; Ekman, 1999; Holgersson, 2005

⁶⁷ Holgersson, 2005, se även Immelsjö, 1999

⁶⁸ Ekman, 1999; Holgersson, 2005

⁶⁹ Ekman, 1999; Holgersson, 2005

re genom att de gör det enkelt att påvisa ett resultat och att göra jämförelser med andra. Äntligen går det att få feedback på genomfört arbete. Något som personalen strävar efter⁷⁰. Men produktionsmålen handlar vanligen om statistiska mått som, vilket beskrivits tidigare, egentligen inte säger så mycket om produktionen⁷¹ i och med att kvalitetsaspekter inte synliggörs. Det är dessutom enkelt att manipulera dessa produktionsmål.

Det finns personal vars intresse av att ta egna initiativ över huvudtaget är lågt, vilket givetvis också drabbar narkotikabrottsbekämpningen⁷². Produktionsmål kan i detta sammanhang ses som en möjlig lösning för att uppnå en ökad produktion, men det visar sig att när ökade krav skall realiseras längre ner i organisationen verkar oftast den största pressen uppstå på dem med redan hög produktion. Det finns en risk att deras arbete förskjuts till att bli inriktat på det lätt mätbara. Åtminstone uppstår en intressekonflikt gentemot att engagera sig i aktiviteter som är kvantitativt svåråtgörbara, men som ur ett kvalitativt perspektiv är viktiga att utföra. En situation som många gånger upplevs som frustrerande, vilket visat sig dra ner motivationen hos de högpresterande individerna⁷³.

De lågproduktiva kan förutom att manipulera⁷⁴ siffror dessutom agera så att de utan någon större ansträngning, får ett synbart bra statistiskt resultat, t.ex. när det gäller utredningspersonal att i huvudsak bara åta sig enkla utredningar. Det blir då svårt för chefer att sätta press på arbetstagare genom en hänvisning till uppställda produktionsmål. Generellt sett verkar det inom polisen vara svårt att ta tag i individer med ett felbeteende, oavsett om det rör sig om olämpligt uppträdande eller om låg produktion⁷⁵. Polisorganisationen är dock definitivt inte ensamma om detta problem. Ett stöd och urval av första linjens chefer blir viktigt. Det finns olika initiativ inom polisorganisationen som strävar i denna riktning, men det är för tidigt att dra några slutsatser om hur stort genomslag dessa aktiviteter kommer att få.

3.3.2 Vikten av att presentera ett bra resultat

Student som deltog i kartlägningsarbetet uttryckte:

"Man blir ju lite skrämmd, vad är det för någon organisation man skall börja jobba i...?"

Anledning till uttalandet var att det efter ett tag blev uppenbart att det var vanligt att ansvariga befattningshavare ville ge sken av att verksamheten fungerade på ett visst sätt trots att så inte var fallet. Exempelvis så belyste media att polisen mest tog in ringa narkotikabrott och att man inte i tillräckligt hög grad ägnade sig åt överlåtelsebrott. Vid kontakt med en hög chef för ett län strax efter att detta förhållande hade lyfts fram i media påtalade denna chef att länets gatulangningsgrupp var särskilt inriktade på överlåtelsebrott. Att länets gatulangningsgrupp gjorde ett väldigt

---

⁷⁰ Holgersson, 2005

⁷¹ De kan givetvis peka på att produktionen är obefintlig

⁷² Se även Holgersson, 2005

⁷³ Holgersson, 2005

⁷⁴ Mc Gregor pekade redan 1966 på att en ordinär arbetstagares uppfinningsriktighet är tillräcklig för att överlista vilket som helst av företagets kontrollsystem. Det gäller inte minst inom polisorganisationen eftersom verksamheten i sig är svårkontrollerbar

⁷⁵ Holgersson, 2005; Holgersson m.fl. 2006

bra arbete vad gäller just överlåtelsebrott. Chefen framförde detta omgående, utan att någon fråga hade ställts om hur verksamheten fungerade. Elev hade dock tidigare intervjuat personalen som arbetade i länets gatulangningsgrupp. Personalen hade framfört att de i liten utsträckning ägnade sig åt överlåtelsebrott. De koncentrerade sig istället på innehav och eget bruk. Deras uttalanden fick också stöd av statistiken.

Upplevelsen att det finns ett intresse av att ge sken av att narkotikabrottsverksamheten fungerar på visst sätt har framkommit vid interjuver i flera andra län under studien:

"Ledningen kan peka på att man har en GLG⁷⁶ enhet på papperet, även om de i praktiken får göra annat."

"Ledningen är livrädda för att vi skulle gå ut i media och berätta att arbetet mot narkotikabrott ligger nere under sommaren. Under sommaren täcker vi upp krimjouren."

"Vi fick 2005 tre man som skulle jobba heltid mot narkotika. De försvann efter tre månader. På papperet är det fortfarande tre man som jobbar hundraprocent mot narkotika, men så är det inte i verkligheten."

Det är inte bara inom narkotikabekämpningsområdet som det finns en strävan av att ge sken av att ett visst förhållande existerar. Vissa polismyndigheter har blivit särskild skickliga på att använda media i det sammanhanget. Men en sådan strävan går även att iaktta på riksplanet. Några exempel på när det kan finnas anledning att ifrågasätta hur uppgifter presenteras återfinns t.ex. i polisens årsredovisning för 2006⁷⁷:

– I årsredovisningen framförs att polisens fortsatta satsningar inom narkotikaområdet har resulterat i en kraftig ökning av antalet narkotikabrott. Det påstås att satsningarna inom narkotikaområdet har ökat, där statistik rörande antalet anmälda narkotikabrott används för att styrka detta. I de uppställningar som påvisar ökningen av antalet anmälda narkotikabrott mellan år 2004 och år 2006 framkommer det dock inte att satsningarna inom narkotikaområdet faktiskt minskade mellan år 2004 och 2005⁷⁸, trots en stor ökning i antalet anmälda brott. I 2006 års årsredovisning redovisas inte hur mycket arbetstid som avsattes inom narkotikaområdet. Ökningen i antalet anmälda narkotikabrott används istället som ett bevis för att det skett en ökad satsning inom narkotikaområdet, trots att ett sådant samband i vart fall inte gick att konstatera mellan år 2004 och 2005⁷⁹. Det var istället tvärt om.

---

⁷⁶ Gatulangningsgrupp

⁷⁷ Exempelen som lyfts fram berör enbart narkotikabrottsbekämpningen, men det går att finna andra liknande exempel i årsredovisningen inom andra verksamhetsgrenar

⁷⁸ Enligt polisens årsredovisning för 2005

⁷⁹ Enligt polisens årsredovisning för 2005

– I föregående års årsredovisning framförs att en produktivitetsökning inom området utredning till stor del beror på ett ökat antal ärenden med lättredovisade brott. Under 2006 har antalet lättredovisade brott ökat ytterligare genom den starka utvecklingen av antalet anmälda ringa narkotikabrott. Det kan konstateras att i den redovisade minskningen av antalet anmälda brott som lyfts fram på flera ställen i årsredovisningen ingår inte narkotikabrott och trafikbrott. I redovisningen över den övergripande utvecklingen av utredningsresultatet ingår heller inte trafikbrott men däremot narkotikabrotten⁸⁰. Att narkotikabrotten ingår i det senare fallet gör att resultatet blir mycket positivare än det annars skulle bli. Det framgår i årsredovisningen att antalet redovisade ärenden till åklagare har ökat i de flesta myndigheter, men exkluderas narkotikabrottsärendena blir ökningen betydligt mindre vanlig – endast i drygt hälften av polismyndigheterna har antalet ökat.

– I årsredovisningen lyfts ett flertal projekt och åtgärder fram utan att det skett någon utvärdering av dessa aktiviteter. Med tanke på det som framgår i detta kapitel räcker det heller inte med att göra interna utvärderingar. Det finns ett stort behov av att det sker externa utvärderingar av de genomförda aktiviteterna.

– Det framgår i årsredovisningen att antalet bearbetade narkotikabrottsärenden har ökat med sjutton procent och att genomströmningstiden blivit klart kortare för dessa typer av ärenden. Det framförs att det sannolikt hänger ihop med att antalet ärenden med ringa narkotikabrott har ökat (främst eget bruk), men att det bedöms att även utredningsarbetet effektiviserats. Det visar sig dock vid en närmare analys av de siffror som redovisas i 2006 års årsredovisning⁸¹ i jämförelse med 2005 års årsredovisning att nedlagd arbetstid på utredningar av narkotikabrott har ökat med hela nitton procent mellan år 2005 och 2006. Att den redovisade resursåtgången har ökat mer än antalet bearbetade narkotikabrottsärenden framgår inte alls i årsredovisningen. Istället uttrycks ett motsatt förhållande.

Forskning pekar på att det är vanligt att organisationer har en press på sig att visa upp att en verksamhet fungerar, där det är allmänt förekommande att presentationen av siffrorna får högre prioritet än verkligheten bakom siffrorna⁸². Arbete organiseras ofta i första hand så att det skall kunna gå att mäta och bedöma och inte för att uppnå bästa och effektivaste resultat⁸³. De dragna slutsatserna om hur resultat redovisas inom offentlig sektor är således inte något som är unikt för polisen, men effekten blir särskilt allvarlig beroende på svårigheten att kontrollera utfallet av polisverksamheten.

---

⁸⁰ Narkotikabrotten är speciella eftersom det är ett brott som polisen själva upptäcker och det i regel alltid finns en misstänkt kopplat till dessa brott

⁸¹ Femtiofyra procent av utredningstiden inom brottsområde två har gått åt till att utreda narkotikabrott under 2006, vilket är en ökning med motsvarande 136 årsarbetskrafter jämfört med året innan

⁸² Brunsson, 1989; Finstad, 2000; Holgersson, 2005

⁸³ Ahrne & Hedström (1999) som också hänvisar till March & Simon (1958) och Garfinkel (1967); Holgersson, 2005

Ett problem i sammanhanget är att när t.ex. media i vissa fall påbörjat en kontroll av ett visst förhållande inom polisen har sekretessregler visat sig omöjliggöra en granskning. Med tanke på det som belystes i föregående kapitel, att det krävs att det görs en kvalitativ analys av produktionsresultat, utkristalliserar sig ett problem. För att kunna genomföra en kritisk granskning krävs en djup kunskap om ett förhållande. Men denna djupa kunskap är många gånger omöjlig att erhålla för en person utanför polisorganisationen. Dessutom är det ett relativt resurskrävande arbete att göra en kvalitativ bedömning av redovisad information. Det gör att det blir tacksamt att hänvisa till produktionsresultat för att visa hur väl verksamheten fungerar. Om en organisationsenhet bara ser till att ha bra produktionsresultat så finns goda möjligheter att slippa kritik, trots att dessa produktionsresultatet säger väldigt lite om hur verksamheten i realiteten fungerar. Det ligger därför i farans riktning att det blir viktigare att kunna uppvisa ett högt produktionsresultat än att inrikta sig på att angripa narkotikabrottsligheten på ett effektivt sätt, bl.a. att försöka minimera nyrekrytering. Flera exempel på detta har kunnat iaktas under studien, och förekommer även inom andra verksamhetsfält än narkotikaområdet, t.ex. att poliser fått direktiv om att inte lägga ner tid och stödja brottsoffer i de ärenden de utreder, utan bara vidta åtgärder som ger "pinnar" i statistiken. Det finns högre chefer som också påtalat problemet med att nuvarande ensidiga fokusering på lätt mätbara produktionsmål medför att kvalitetsaspekter hamnar i skymundan.

Det har under senare år, jämfört med tidigare, ställts helt andra krav på polisorganisationen att hålla sig inom de tilldelade ekonomiska ramarna. Det har därmed blivit viktigare för polisen att göra prioriteringar och även visa att dessa är välgrundade.

En anmälan om ett narkotikabrott upprättas vanligen först efter att polisen har lagt ner resurser på att upptäcka brottet och en anmälan med ett tillhörande frihetsberövande genererar ett behov av att avsätta ytterligare resurser. Denna omständighet i kombination med fokuseringen på produktionsmål kan ha en negativ inverkan på organisationens vilja att prioritera en inriktning som, utöver avsatt arbetstid för att upptäcka brott, medför ett merarbete. Ovanstående förhållande har uttryckts av poliser i verksamheten:

"Att koncentrera sig på 'mellanbrotten' d.v.s. narkotikabrott av normalgraden, överlåtelse och lagföra de små lokala knarklangarna verkar ledningen var helt ointresserad av. Varför? Man måste helt enkelt sätta in extra resurser för att lagföra dessa.... Dessutom kommer kanske urinprovsstatistiken att sjunka lite. För med nuvarande system är det ju faktiskt så att tio urinprov på kända missbrukare är tio ggr mer värt än att få dit killen som säljer narkotikan åt dessa tio missbrukare."

Flera andra förhållanden, som kommer beskrivas nedan, bidrar till att de narkotikabrottsbekämpande aktiviteterna får en viss inriktning. Dessutom kan dessa faktorer göra att det blir just den narkotikabrottsbekämpande verksamheten som får stryka på foten då kravet på prioriteringar ökar inom polisen.

Ett förhållande av betydelse i detta sammanhang är avsaknaden av målsäganden vid narkotikabrott. Det finns därmed ingen målsägande som ställer krav på organisationen att agera. Uppgifter som inkommer från medborgare om ett pågående narkotikabrott resulterar i normalfallet inte i en upprättad anmälan. Informationen doku-

menteras istället som ett inkommet tips. Ett obearbetat tips, tillskillnad från en brottsanmälan, bokförs inte som ett uppklarat ärende. Det gör att pressen på organisationen att arbeta vidare med uppgifter som inkommit rörande narkotikabrott blir lägre, jämfört med andra typer av brott, vilka genererar brottsanmälningar. Det verkar vara vanligt att det inkommer en mängd narkotikatips som blir liggande. Exempel från två län:

"Skulle kunna dubbla styrkan och ha fullt upp utan vidare. Får cirka femtio tips till Kut:en⁸⁴ varje vecka."

"Kut:en har massor av tips, men har ingen att lägga⁸⁵ dem på. Det dräller av tips utan att någon gör något åt detta."

En ytterligare orsak till att den narkotikabrottsbekämpande verksamheten riskerar att bli nedprioriterad är att brister inom detta verksamhetsfält blir synligt först långt senare, d.v.s. det finns en möjlighet att prioritera ned denna verksamhet utan att det omedelbart blir tydligt att så skett. Hur narkotikaproblematiken ser ut nu är nämligen till stor del resultatet av bl.a. hur polisens narkotikabekämpande verksamheten har fungerat bakåt i tiden.

Om beslutsfattare står inför svåra val rörande vad som skall prioriteras och vad som inte skall prioriteras kan det givetvis vara lockande att skjuta på de synbara konsekvenserna av en nedprioritering. Drivkraften att prioritera den narkotikabrottsbekämpande verksamheten riskerar att bli låg. Det skapas t.ex. lätt tydliga rubriker i media att polisen inte lyckats få tag i en våldtäktsman, eller att rån eller bränder fortsätter utan att polisen förmår gripa de skyldiga. Det är självklart naturligt att det blir mer tilltalande att göra prioriteringar som kan minska en konkret press på organisationen, framför att prioritera en verksamhet vars resultat först blir synligt långt senare. Dessutom är narkotikaproblematiken komplex och vilken roll som polisen egentligen spelat för att ett visst förhållande existerar är inte självklart.

Genom att hänvisa till omständigheter som polisen inte råder över eller genom att lyfta fram andra aktörers betydelse finns möjligheter att tona ner polisorganisationens åligganden. I andra verksamhetsfält, där det är en tydligare koppling mellan polisens ansvar och en uppkommen effekt, riskerar polisen i högre grad att utsättas för kritik. Vid ett prioriteringsbeslut där valet står mellan att satsa resurser på ett verksamhetsfält som hamnar inom den nyss nämnda kategorin, eller om resurser skall satsas på narkotikabrottsbekämpning, ligger det i farans riktning att narkotikabrottsbekämpningen drar det kortaste strået. Om lokal ledning får ett stöd från högre hierarkiska nivåer att prioritera den narkotikabrottsbekämpande verksamheten kan det underlätta att stå emot det tryck som hela tiden uppstår om att prioritera annan verksamhet.

Media lyfter med jämna mellanrum fram olika förhållanden som pekar på att polisens verksamhet inte fungerar. Ibland rör kritiken polisens sätt att ta sig an narkotikaproblematiken. Det är inte svårt att hitta konkreta exempel i de flesta orter i Sverige som pekar på en narkotikasituation som kan uppfattas som bekym-

---

⁸⁴ KriminalUnderrättelseTjänsten

⁸⁵ Det vill säga att tilldela en enhet arbetsuppgifter att börja arbeta med tipsen

mersam. Sådana vinklingar är tacksamma att göra och förekommer både på riksplanet och i lokala medier.

När ett lokalt förhållande rörande en oroväckande narkotikasituation belyses är det förhållandevis okomplicerat för polisen att genomföra begränsade insatser som visar att polisen tagit tag i problemet. Polisen kan nämligen i normalfallet omgående genomföra aktiviteter som resulterar i olika former av tvångsåtgärder och upprättade anmälningar. Genom att det är enkelt att genomföra korta insatser mot ett fokuserat problem riskerar drivkraften att prioritera en långsiktig effektiv strategi för att bekämpa narkotikabrottsligheten att bli låg.

Det finns presentationsregler i polisorganisationen och dessa används för att organisationen skall rättfärdiga sig själv, där polismännen är utomordentlig medvetna om skillnaden mellan verkligheten och det som presenteras⁸⁶. Den största frustrationen bland personal som arbetar med narkotikabekämpning verkar inte vara att för få poliser arbetar inom denna verksamhetsgren, utan att organisationen vill gesken av att det är fler personer än det är som arbetar med narkotikabekämpning.

Polisorganisationen är stor och det är självklart att det förekommer och alltid kommer att uppstå olika problem i organisationen. I det långa loppet kunde det därför vara fördelaktigt om det blir mer accepterat med intern kritik och att redovisa siffror som kanske pekar på att organisationen misslyckats med aktiviteter. Nuvarande sätt att redovisa resultat är ett generellt problem och gäller inte bara för verksamhetsfältet narkotikabrottsbekämpning⁸⁷.

En annan faktor som kan ha en negativ inverkan på viljan att prioritera narkotikabrottsbekämpningen är de internationella studier som visar att Sverige ligger bra till i jämförelse med andra länder. Det kan vara frestande att hänvisa till dessa för att avfärda kritik trots att de inte pekar på hur verksamheten fungerar i nuläget inom polisen. Studierna kan bara anses utgöra indikationer på hur verksamheten fungerat tidigare. En tillfredsställelse över hur väl narkotikapolitiken fungerar i Sverige kan även påverka externa krav på polisen.

I denna utredning ingår inte att göra en bedömning om de prioriteringar som görs inom polisväsendet är rimliga utifrån den problembild som polisorganisationen ställs inför. Det som dock bör betonas är att om det blir mer eller mindre en rutin att nedprioritera den narkotikabrottsbekämpande verksamheten framför annan brottslighet får det stora konsekvenser. Det krävs en kontinuerlig uppdaterad kunskap för att på ett effektivt sätt kunna arbeta mot narkotikabrottslighet. Ett uppehåll på någon månad medför att det krävs en uppstartsperiod. Ju, längre uppehåll, ju längre uppstartsperiod. Att t.ex. inte bedriva narkotikabrottsbekämpande verksamhet under sommaren innebär, förutom att det är olyckligt att det sker just under denna period på året, en uppstartsperiod under hösten, som mycket väl kan omfatta några veckor tills verksamheten rullar på i normalfart.

---

⁸⁶ Ericsson, 1981; Holgersson, 2005

⁸⁷ Holgersson, 2005

Arbetet med bl.a. uppgiftslämnare kräver en kontinuerlighet. Kunskapen om bilar, adresser och personer som förekommer i narkotikabrottssammanhang måste hållas aktuell för att det skall gå att bedriva ett effektivt arbete. Personalen bygger tillsammans upp en karta och resonerar kring vem som säljer och vem som köper och hur det går till⁸⁸. Utan denna kunskap blir det svårt att bl.a. angripa distributörsledet. En presentation av att verksamheten fungerar bra är dock enkel att åstadkomma genom att fokusera kring enkla produktionsmål. Att agera mot ringa narkotikabrott kräver inte samma kunskap som om verksamheten skall inriktas mot distributörsledet. Detta förhållande kan påverka drivkraften att försöka uppnå en kontinuitet beträffande den narkotikabrottsbekämpande verksamheten som möjliggör en större inriktning mot överlåtelsebrott. Ett flertal intervjuer och statistik pekar i den riktningen.

3.3.3 Konsekvenser av centraliseringar

Den centraliseringsvåg som genomsyrat senaste årens omorganisationer inom polisen har påverkat person- och lokalkännedomen hos polispersonal i negativ riktning. Även den vardagliga kontakten med medborgare verkar ha försämrats⁸⁹.

Tidsstudien visar att nästan fjorton procent av arbetstiden för poliser i ingripandeverksamheten går åt till att förflytta sig till eller från en viss plats, där det inte handlar om att försöka upptäcka brott utan rör sig om rena transportsträckor⁹⁰. Det är knappt fyra gånger mer tid än polispersonalen tillsammans avsatte till arbete med brottsofferstöd, anmälningsupptagning och förhör på brottsplatser och drygt tjugotre gånger mer tid än poliserna lade på fotpatrullering. Personalen tillbringar dessutom drygt tolv procent av arbetstiden med övervakningstjänst, där det många gånger handlar om att ta sig från en plats till en annan, men där personalen också kan inrikta sig på att stoppa bilar och upptäcka brott på vägen dit. Forskning visar dock att denna form av övervakning varken påverkar brottsligheten eller ökar tryggheten hos medborgare. Nedlagda polisstationer och arrestlokaler har inneburit att en stor del av arbetstiden för poliser som tjänstgör i ingripandeverksamheten på många orter numera går åt till restid.

Det har framkommit att motivation att göra ingripanden på annan ort än där polismännen utgår ifrån ofta är låg:

*"Jag ser mig själv som polis i N ort. Har ingen lust att bli skickad till andra orter. Man är down hela vägen. Enda ambitionen är att komma hem snabbt till N ort igen, att snabbt som ögat åka därifrån så att man inte åker in i nåt."*⁹¹

Patrullerna uppehåller sig främst i centralorten, bl.a. för att polismännen får känslan av att man på länskommunikationscentralerna inte är förtjusta i att patruller på eget initiativ överger centralorten som procentuellt sett vanligen har en högre andel HR⁹² än ytterdistrikten. De gånger patrullerna uppehåller sig på annan plats än på central-

---

⁸⁸ Carlström, 1999; Holgersson, 2005

⁸⁹ Holgersson, 2005

⁹⁰ Vid något enstaka tillfälle åkte personalen dock in i ett ärende som gjorde att transporten fick avbrytas

⁹¹ Holgersson, 2005

⁹² HändelseRapporter

orten beror det vanligtvis på att de blivit beordrade att åka dit. Att så är fallet indikerar även tidsstudien, där restiden vid narkotikabrott som ofta bygger på egna initiativ, bara ianspråktar hälften så mycket tid som genomsnittsåreendet.

Det visar sig att avståndet till centralort med kontinuerlig bemanning av ordningspatruller har betydelse för upptäckta narkotikainnehav och bruk (se tabell 3).

Tabell 3 **Antal narkotikainnehav och/eller bruk under två månader i olika kommuner i ett län**⁹³

Kommun	Antal brott	Antal invånare
A	246	> 120 000
B	166	> 130 000
C	37	> 40 000
D	8	> 25 000
E	8	> 20 000
F	2	> 14 000
G	0	> 11 000
H	0	> 10 000
I	0	> 8 000
J	0	> 7 000
K	2	> 5 000
L	2	> 5 000
M	0	> 3 800

I kommunerna A-M nedan så har A-C kontinuerlig bemanning av ordningspatruller.

Vilka kommuner som har gatulangningsgrupper blir tydligt om man studerar statistiken rörande överlåtelsebrott för samma månader som ovan. Kommunerna A, B och C är de enda kommunerna där det anmälts överlåtelsebrott under aktuell tidsperiod (se tabell 4), vilket överensstämmer med vart gatulangningsgrupperna är placerade.

⁹³ Källa: Hobit, RAR. Januari och februari 2006

Tabell 4 **Antal överlåtelsebrott narkotika under två månader i olika kommuner i ett län**⁹⁴

Kommun	Antal brott	Antal invånare
A	12	> 120 000
B	5	> 130 000
C	3	> 40 000
D	0	> 25 000
E	0	> 20 000
F	0	> 14 000
G	0	> 11 000
H	0	> 10 000
I	0	> 8 000
J	0	> 7 000
K	0	> 5 000
L	0	> 5 000
M	0	> 3 800

Både avståndet till huvudstation med dygnstäckande bemanning och placering av gatulangningsgrupp har betydelse för ordningspolispatrullernas och gatulangningsgruppens aktivitetsgrad i olika orter. Bägge dessa förhållanden påverkar i hög grad antal upptäckta narkotikabrott.

Kommun F (se tabell 5) har drygt 14 000 invånare och ligger knappt två mil från huvudpolisstationen. Det finns cirka trettio kända narkomaner boende i denna kommun⁹⁵.

Tabell 5 **Antal narkotikabrott i kommun F under ett år**⁹⁶

Månad	Antal brott	Antal tillfällen brott upptäcktes
Januari	0	0
Februari	2	1
Mars	3	2
April	0	0
Maj	0	0
Juni	0	0
Juli	9	5
Augusti	5	2
September	0	0
Oktober	2	1
November	0	0
December	1	1

⁹⁴ Källa: Hobit, RAR. Januari o februari, 2006

⁹⁵ Källa: Länsstyrelsen

⁹⁶ Källa: Hobit, RAR, 2006

Kommun I (se tabell 6) har drygt 8 000 invånare och ligger ungefär fem mil från samma huvudpolisstation. Även i denna kommun bor det cirka trettio kända narkomaner⁹⁷.

Tabell 6 **Antal narkotikabrott i kommun I under ett år**⁹⁸

Månad	Antal brott	Antal tillfällen brott upptäcktes
Januari	0	0
Februari	0	0
Mars	0	0
April	0	0
Maj	1	1
Juni	0	0
Juli	0	0
Augusti	0	0
September	1	1
Oktober	0	0
November	0	0
December	0	0

Vid intervju med personal i gatulagningsgruppen i ort A framfördes att det rörande exempelvis ort I inkommer narkotikatips, men att avståndet till ort I gör att de istället prioriterar narkotikabrott i centralorten. Personal menar att onödigt mycket tid skulle gå åt till resande för att engagera sig i tips rörande ort I när det finns möjlighet att beivra narkotikabrott på närmare håll.

Denna inställning är inte något som verkar vara unik. I ort B finns dygnstäckning och en gatulagningsgrupp. En liknande påverkan på narkotikabekämpningen, som i exemplet ovan, i orter en bit ifrån huvudstationen i ort B, går att iaktta.

För att peka på betydelsen av en polisstations geografiska placering finns anledning att lyfta fram ett exempel från ett annat län än ovan, där en polisstation placeras i ort B istället för ort A⁹⁹. Flytten visade sig påverka antalet upptäckta narkotikabrott (se tabell 7) liksom antalet upptäckta drograttfylleribrott (se tabell 8).

⁹⁷ Källa: Länsstyrelsen

⁹⁸ Källa: Hobit, RAR, 2006

⁹⁹ Avståndet mellan ort A och B är 11 km (Källa: Hitta.se)

Tabell 7 **Antal narkotikabrott, eget bruk under fyra år i två orter**¹⁰⁰

År	Ort A	Ort B
2003	192	71
2004	167	110
2005	163	182
2006	142	223

← Stationsflytt från ort A till ort B

Tabell 8 **Antal drograttfylleri under fyra år i två orter**¹⁰¹

År	Ort A	Ort B
2003	78	16
2004	59	32
2005	53	70
2006	48	62

← Stationsflytt från ort A till ort B

I och med stationsflytten från ort A till ort B blev det något närmare till ort C¹⁰² och D¹⁰³, men något längre till ort E¹⁰⁴. Det visade sig att antal narkotikabrott ökade både i ort C och ort D, medan de minskade i ort E (se tabell 9).

Tabell 9 **Antal narkotikabrott, eget bruk under fyra år i tre orter**¹⁰⁵

År	Ort C	Ort D	Ort E
2003	21	12	20
2004	30	35	10
2005	62	25	7
2006	50	28	17

← Stationsflytt från ort A till ort B

Även om det inte råder ett helt linjärt samband mellan avståndet till en ort och antal upptäckta narkotikabrott så är det för omfattningen på den polisiära närvaron betydelsefullt om orten t.ex. ligger två mil istället för med fem mil från en huvudpolisstation. För att den polisiära närvaron skall bli hög krävs dock att området ingår i patrulleringsstråk som rutinmässigt patrulleras av. I det första exemplet som användes för att påvisa avståndets betydelse för upptäckta narkotikabrott (se tabell tre) framgår att det anmäldes 246 narkotikabrott i en ort under två månader. Alla dessa brott upptäcktes inom en radie av några kilometer från huvudpolisstationen.

¹⁰⁰ Källa: Brå, brottsstatistik

¹⁰¹ Källa: Brå, brottsstatistik

¹⁰² 29 km istället för 38 km (Källa: Hitta.se)

¹⁰³ 33 km istället för 38 km (Källa: Hitta.se)

¹⁰⁴ Cirka 5–8 km längre beroende på vart man skall i kommunen (Källa: Hitta.se).

¹⁰⁵ Källa: Brå, brottsstatistik

Hur kan det komma sig att polisstationens omedelbara närhet har en så stor betydelse för antalet upptäckta narkotikabrott?

För det första utgår patrulleringsstråken från polisstationen. Det gör att det är större chans att polisen träffar på någon i närheten av polisstationen. För det andra så går det snabbt att ta in en person som verkar vara påverkad av narkotika om denne upptäckts nära polisstationen. Ju längre avståndet är till polisstationen ju lägre kan personalens motivation bli att ta in personen eftersom det ianspråkta mer arbetstid.

Den tredje orsaken till att det blir mindre vanligt att narkotikabrott upptäcks långt från centralorten beror på en bristfällig person- och lokalkännedom bland polispersonal. Ordningspatruller som besöker en ort långt från huvudstationen känner helt enkelt inte igen personer och fordon, eller vet inte vilka adresser som är frekventa i narkotikabrottsammanhang. Det minskar upptäcktsrisken.

Centraliseringar har gjort att polismännen har svårare att erhålla en naturlig och kontinuerlig kontakt med boende i olika områden. Det påverkar bl.a. möjligheten att få tips. Om samma poliser rör sig inom ett mindre geografiskt område och träffar på samma personer finns större möjligheter att bygga upp ett förtroende, tillskillnad om det är nya möten mellan mer eller mindre främmande människor hela tiden, där polispersonalen i huvudsak iakttar omgivningen från patrullbilen och ägnar sig åt att stoppa och kontrollera misstänkta förare¹⁰⁶. Den centraliseringsvåg som genomsyrat polisen, där bl.a. ordningspolisen agerar inom stora ytor, ser ut att ha gjort att kontakten mellan medborgare och polis har försämrats på de flesta ställen i landet¹⁰⁷.

I gränslandet mellan län och på andra platser med en låg polisinärvaro har missbrukare i vissa fall etablerat sig. De kan verka där relativt ostört och det har uppstått mer eller mindre fristäder för narkotikaanvändning, vilket gynnar missbruk. I många fall innebär dessa etableringar mycket problem för andra boende i området.

När det är långa avstånd till en ort finns en risk att patruller inte skickas för att kontrollera t.ex. mystiska personer som rör sig i ett område eller ett fordon som framförs på ett konstigt sätt. När avståndet är kort kan istället bedömningen göras att det är värt att skicka en patrull dit. Det är ytterligare en orsak till att personer påverkade av narkotika påträffas relativt nära huvudstationen jämfört med platser dit det är långt att köra. Det finns också en risk att stora länskommunikationscentraler gör att arbetsuppgifter bedöms efter den nivå som existerar i centralorten. Även om det finns patrull tillgänglig på en mindre ort verkar de inte skickas på de typer av arbetsuppgifter de skickades på tidigare innan införandet av de stora centraliserade kommunikationscentralerna.

Vissa poliser har en mycket låg grad av egna initiativ¹⁰⁸, vilket gör att de aldrig eller i stort sett aldrig tar in någon för kroppsbesiktning. När flera sådana poliser tjänstgör på en ort kan det därför bli en mycket låg produktion. Det räcker således inte att med placera poliser på en ort för att det skall uppstå en produktion. Vissa nedläggningar av polisstationer har i mångt och mycket varken gjort till eller från för polisverksamheten. Särskilt inte för narkotikabrottsbekämpningen som i hög grad bygger på polisens egen initiativförmåga.

---

¹⁰⁶ Wilson & Kelling, 1982

¹⁰⁷ Holgersson, 2005

¹⁰⁸ Holgersson, 2005

På en stor enhet finns det sannolikt ett antal aktiva poliser. Om områden ingår i det rutinmässiga patrulleringsstråket är chansen stor att någon av dessa poliser med jämna mellanrum befinner sig där, vilket ökar upptäcktsrisken för den typ av brott som dessa poliser brukar engagera sig i. Det finns mindre orter som har poliser med en stor initiativförmåga, vars aktivitetsgrad ser ut att kunna påverka viss brottslighet. Exempel på detta har kunnat iakttas under studien bl.a. vad gäller att begränsa tillgången på narkotika. Det bör i detta sammanhang dock nämnas att för närvarande är risken stor att aktiva poliser snabbt tappar sin motivation. Det gäller särskilt för poliser på mindre orter¹⁰⁹.

Det finns också anledning att påtala att vissa centraliseringsåtgärder verkar ha varit lyckade¹¹⁰, där organisationen blivit mer slagkraftig samtidigt som det inte medfört för många nackdelar. Generellt ser dock centraliseringarna, bl.a. vad gäller storleken på vissa av kommunikationscentralerna, nedläggning av vissa polisstationer och arrestlokaler, ut att ha gått över gränsen för att de skall vara bra för organisationen¹¹¹. Dessa centraliseringssträvanden verkar fortsätta inom det svenska polisväsendet. Det bör i detta sammanhang betonas att organisatoriska förändringar ofta bygger på myter om vad som är effektivt, snarare än på förutsättningslösa utvärderingar av vad som är effektivt¹¹².

3.3.4 Omständliga rutiner

Rutinerna både mellan olika län och inom länen skiljer sig åt inom en mängd verksamhetsfält. Det finns t.ex. minst sju olika rutiner för att avrapportera ett drograttfylleri. Vissa rutiner är extra krångliga, vissa extra smidiga. Befattningshavare som ofta benämns som "småpåvar" bestämmer hur saker och ting skall vara på en viss ort eller i ett visst län. Ofta med en hänvisning till att lagstiftningen gör att arbetsmomentet måste utföras på just detta sätt trots att det bevisligen finns flera alternativa tolkningar. Det är inte ovanligt att befattningshavare inom polisen tolkar lagstiftningen på ett snävt sätt. Istället för att försöka se möjligheter inriktas arbetet på att åberopa olika hinder¹¹³.

Det har iscensatts ett omfattande processarbete inom polisväsendet. Detta arbete leder förhoppningsvis till positiva effekter för nuvarande omständliga avrapporteringsrutiner. Det finns dessutom ett behov att se över olika föreskrifter och lagar som reglerar polismännens arbete. Att yttre tjänstgörande personal får skriva samma uppgifter om och om igen är relativt enkelt att komma tillrätta med. Det går att lösa med ett mer verksamhetsanpassat IT-stöd. Flera problem kan förklaras med att IT-systemen är bristfälliga, men till stora delar ligger problemet med omständliga rutiner utanför polisorganisationens kontroll. För att det skall vara möjligt att ändra nuvarande omständliga rutiner på ett mer genomgripande sätt krävs således mer än att bara rita om interna processer inom polisen.

Det är bl.a. orimligt att det åtgår så mycket arbetstid för att dokumentera ett ringa narkotikabrott. Ett brott som många gånger genererar ett lägre bötesbelopp än en fortkörning. Under genomförd tidsstudie har det framgått att polispersonal i

---

¹⁰⁹ Holgersson, 2005

¹¹⁰ Holgersson, 2005

¹¹¹ Holgersson, 2005

¹¹² Meyer & Rowan, 1977; Holgersson, 2005

¹¹³ Holgersson, 2002; Holgersson, 2005

yttre tjänst tillbringar mer tid inomhus för att avrapportera än de ägnar sig åt övervakningstjänst. Under deltagande observation har det flera gånger beroende på omständliga rutinerna förekommit att:

- Polismän inte genomfört ingripande mot narkotikapåverkad person trots att det funnits förutsättningar för detta. Det har bl.a. rört sig om ungdomar i krogmiljö och drograttfylleri i samband med trafikbrott¹¹⁴.
- Polismän har genomfört tvångsåtgärd, men inte dokumenterat denna¹¹⁵.
- Polismän har genomfört en tvångsåtgärd och dokumenterat denna. De har därigenom blivit uppbundna länge, vilket resulterat i att allmänheten blivit lidande genom att det uppstått våldsbrott som kunnat hindrats av dessa poliser. Istället för att patrull befunnit sig utanför en krog vid stängningsdags har de ägnat sig åt dokumentationsarbete.

Rutinerna är även omständliga för utredningspersonal. Dessa vittnar om att de ofta får lägga ner mer arbetstid på administration än på aktiviteter som leder utredningar framåt. Med nuvarande administration som är förknippat med utredningsarbete måste polisorganisationen antingen skriva av en stor mängd utredningar, eller så kommer det uppstå stora balanser som man sedan inte hinner utreda. Ett alternativt är att lägga stora resurser på utredningsverksamheten istället för att prioritera annan verksamhet t.ex. narkotikabrottsbekämpning. Redan i dagsläget så avsätter svensk polis en, i jämförelse med andra länder, stor del på utredningstjänst.

Nuvarande tidsredovisning pekar inte på behovet av att effektivisera olika rutiner. Om det t.ex. tar tio procent längre tid att utreda ett narkotikabrott beroende på förändrade rutiner ser det ut som om polisen lägger ner tio procent mer tid på narkotikabrott. Ineffektiva rutiner synliggörs inte och drivkraften att genomföra förändringar riskerar att bli låg. Det krävs en hög grad av förändringsbenägenhet för att skapa omdaningar som kan få en avgörande betydelse för utredningsprocessen.

Det pågår ett arbete inom polisen för att effektivisera dokumentationsarbetet. Ett sådant arbete har pågått ett längre tag utan att några synbara effekter på ett bättre resursutnyttjande har kunnat skönjas i verksamheten¹¹⁶. Under denna studie har projektledaren parallellt deltagit i ett forskningsprojekt för att möjliggöra ett mobilt IT-stöd för yttre tjänstgörande personal.

Detta IT-stöd har stora potentialer¹¹⁷, men för närvarande verkar det som om tekniker och andra med begränsad inblick i den yttre verksamhet, liksom tidigare, har en stor inverkan på utvecklingen av nya IT-stöd. Detta faktum har under en längre tid varit huvudorsaken till att polisen inte lyckats få fram ett verksamhetsanpassat IT-stöd till yttre tjänstgörande personal¹¹⁸.

---

¹¹⁴ I huvuddelen av fallen har besluten varit välgrundade även om de ur en juridisk aspekt kan ifrågasättas

¹¹⁵ Att tvångsåtgärder inte dokumenterats beror inte på att de varit felaktiga. I stort sett undantagslöst har det funnits laglig grund för de genomförda tvångsåtgärderna. Orsaken till besluten har istället varit att personalen haft en hög ambitionsnivå. De har tyckt att det varit viktigare att göra annat än att lägga arbetstid på ett omständligt dokumentationsarbete

¹¹⁶ Holgersson, 2005

¹¹⁷ Utvärdering av handdatorprojektet, Polismyndigheten i Stockholms län, 2006

¹¹⁸ Holgersson, 2005

Att öka personalstyrkan som arbetar med narkotikabrott med exempelvis tjugo procent innebär en omprioritering, vilket kan få mycket negativa effekter på annan verksamhet. Att istället minska tidsåtgången för dokumentationsarbete så att personalen kan ägna tjugo procent mer tid åt att upptäcka narkotikabrott innebär att nuvarande resurser kan användas på ett mer effektivt sätt. Den reella arbetstidsökningen för arbete med narkotikabrott kan därmed bli tjugo procent, utan att andra verksamhetsgrenar behöver bli lidande. Det finns därmed en stor potential att förbättra verksamheten genom att åstadkomma effektivare dokumentationsrutiner. Det gäller inte bara för den narkotikabekämpande verksamheten.

Referenser

Ahrne, G. & Hedström, P. (red.) (1999). Organisationer och samhälle, Analytiskt perspektiv, Studentlitteratur, Lund

Brunsson, N. (1989). The organization of Hypocrisy: Talk, Decision and Action in Organizations, John Wiley & sons

Bruzelius, L.-H. & Skärvad, P.-H. (1989). Integrerad organisationslära, Studentlitteratur, Lund

BRÅ (2005). Narkotikabrottslighetens organisationsmönster. Rapport 2005:11, Brottsförebyggande rådet, Stockholm

BRÅ (2006). Narkotikastatistik 2005. Personer lagförda för narkotikabrott. Rapport 2006:8, Brottsförebyggande rådet, Stockholm

Carlström, A.-K. (1999). På spaning i Stockholm, Institutet för folklivsforskning – etnologiska institutionen, Stockholms universitet

Eck, J. (1997). Preventing crime at places. A report to the United State congress, US dept. of Justice, Washington, DC

Edmunds, M.; Hough, M. & Urquia, N. (1996). Tackling Local Drug Markets. Crime Detection and Prevention Series. Paper 80. Home Office, London

Ekman, G (1999). Från text till batong – Om poliser, busar och svennar, Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan, Stockholm

Ericson, R.V. (1981). Rules for Police Deviance. I Shearing, C. (red). Organisational Police deviance, sida 83-110, Butterworths, Toronto

Finstad, L. (2000). Politiblikket. Pax Förlag A/S. OSLO.

Garfinkel, H. (1967). Studies in Ethnomethodology. Prentice-Hall, Englewood Cliffs.

Haracopos, A. & Hough, M. (2005). Drug Dealing in Open-Air Markets. Problem-Oriented Guides for Police. Problem-Specific Guides Series. Guide No 31. (http://www.popcenter.org/problems/probem-drug_open_markets.htm) (20070308)

Hibell, B.; Andersson, B; Bjarnason, T.; Ahlström, S.; Balakireva, O; Kokkevi, A. och Morgan, M. (2004). The 2003 ESPAD Report. Alcohol and Other Drug Use Among Students in 30 European Countries. The Sedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs, CAN. Council Of Europe. Co-operation Group to Combat Drug

Abuse and Illicit Trafficking in Drugs (Pompidou Group), Stockholm

Holgersson, S (2000). Utvärdering av Söderorts polismästar-distrikt, Förändringsbehov inom polisen AA 124-41995-98, Polismyndigheten i Stockholms län

Holgersson, S (2001). IT-system och filtrering av verksamhetskunskap – kvalitetsproblem vid analyser och beslutsfattande som bygger på uppgifter hämtade från polisens IT-system, Linköpings universitet, Linköping

Holgersson, S (2002). Sättet att tolka och sprida information om gällande rätt inom polisen och behovet av praktikgenererad lagstiftning, Polismyndigheten i Stockholms län

Holgersson, S. (2005). Yrke: POLIS. Doktorsavhandling, Institutionen för datavetenskap, Linköpings universitet.

Holgersson, S., Granér, R. & Skoglund, P. (2006) Anmälningar mot poliser, Nordisk Tidskrift for Kriminalvetenskap, årgång Nr 3: 289-305

Immelsjö, T. (1999). Kan polisen reformeras? Implementering av närpolisverksamhet och problemorienterat polisarbete, Lunds Universitet

Ivarsson Westerberg, A. (2004). Papperspolisen. Den ökande administrationen i moderna organisationer. Doktorsavhandling, Handelshögskolan, Stockholm

Jacobson, J. (1999). Policing Drug Hot-Spots. Police Research Series. Paper 109, Policing and Reducing Crime unit, Home office, London

Johansson, R. (1992). Vid byråkratins gränser. Om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete, Lund

Knutsson, J. (1997). Restoring Public Order in a City Park. I: (red.) R. Homel Policing for prevention: Reducing Crime, Public Intoxication and Injury. Crime Prevention Studies. Vol 5: 203-220

Kühlhorn, E.; Kassman, A.; Ramstedt, M. (1996). Åtgärder mot drogbrottsligheten – ett naturligt experiment inom narkotikapreventionen. Särtryck av Brå rapport 1996:4, Fritzes, Stockholm

Lipsky, M. (1980). Street-level bureaucracy. Dilemmas of the individual in public service, Russel Sage Foundation, New York

March, J. & Simon, H. (1958). Organizations. John Wiley and Sons, New York

McGregor, D. (1966). Företagen och människan, Stockholm

Meyer, J. & Rowan, B. (1977). "Institutionalized organizations. Formal structure as myth and ceremony", American journal of Sociology, 83

Patton, M.Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*, Sage Publications, Newbury Park

Persson, L.G.W. (1976). Inbrottstjuvar i Stockholm, Artikel i Svensk juristtidning, Årgång 61

RRV (1996). RRV granskar polisen. Hinder för effektivt resursutnyttjande. RRV 1996:64 del 1 och 2, Riksrevisionsverket

RRV (2000). Fortsatt utveckling av polisen – en uppföljande granskning, Riksrevisionsverket

Seddon, J. (2003). Freedom from Command & control a better way to make the work work, Vanguard education ltd, England

Sherman, L. (1990). Police Crackdowns: Initial and Residual Deterrence i Tonry, M. & Morris, N. (red.), *Crime and Justice: A Review of Research*. University of Chicago Press, Chicago

Smångs, B. (1993). Poliser om poliser. Aspekter på ett arbete och en yrkesroll. Network for Research in Criminology and Deviant Behaviour, Lunds Universitet

Spolander, K. (1997). Fordonsförarens brottsbelastning. Jämförelse mellan olycksinblandade och olycksfria motorfordonsförare. Statistiska centralbyrån, Stockholm

Weisburd, D.; Wyckoff, L.; Ready, J.; Eck, J.; Hinkle, J. & Gajweski, F. (2006). Does Crime Just Mover Around the Corner? A controlled study of spatial displacement and diffusion of crime control benefits. I *Criminology*, Vol. 44, (3): 549-591.

Wilson J. and Kelling G. (1982). Broken Windows. *Atlantic Monthly*, New York

Mobilisering mot narkotika

Besöksadress: Regeringsgatan 30-32

Postadress: 103 33 Stockholm

Tfn: 08-405 10 00 Fax: 08-411 24 67

registrator@social.ministry.se

www.mobilisera.nu

Stefan Holgersson har varit polis sedan 1992. Han är lektor vid Polishögskolan i Stockholm och arbetar med att försöka att utveckla och etablera ämnesområdet polisvetenskap. Stefan Holgersson disputerade med avhandlingen Yrke: POLIS vid Institutionen för datavetenskap, Linköpings Universitet. Han bedriver kontinuerligt fältstudier genom deltagande observationer runt om i landet, bl.a. rörande narkotikabrottsbekämpning. Han tjänstgör dessutom som förhandlare samt dialogpolis i Stockholm och är associerad till Resurscentrum för Brottsprevention och Brottsbekämpning, Linköpings universitet (www.liu.se/rbb).